

3

NRO 3•2020

KAJASTUS

NÄYTTELYT OVAT AUKI!

- LAKEUDEN MAALARI VILHO LAMPI HAMISSA
- ATENEUMISSA NYKYTAIDETTA JA KLASSIKOITA
- VINCENT VAN GOGHIN PIIRROKSIA DIDRICHSENILLÄ

Pääkirjoitus

Timo Kuoppala

Tervehdys teille hyvät lukijat!

Johdin tänään 24. elokuuta toista kertaa puhetta Näkövammaisten Kulttuuripalvelun hallituksen kokouksessa. Sain yhdistyksen puheenjohtajan tehtävät hoitaakseni kesäkuussa koronan vuoksi lykkääntyneessä vuosikokouksessa ja olen nyt jo rahtusen viisastunut työni sisällöstä.

Yhdistys on minulle tuttu ja läheinen jo vuosikymmenten takaa. Liityin Näkövammaisten Kulttuuripalvelun, silloisen Näkövammaisten Henkisen Työn jäseneksi nuorena näkövammaisena opiskelijana 1970-luvun puolivälissä ja olin jokusen vuoden myös yhdistyksen hallituksen jäsen. Kun aloitin työt Näkövammaisten liitossa puolipäiväisenä nuorisosihteerinä syksyllä 1978, jätin Kulttuuripalvelun hallituksen, mutta yhdistyksen ote elämäni säilyi. Kirjoittelin juttuja Kajastukseen ja soittelin bassoa yhdistyksen järjestämissä jamaviikonlopuissa.

Opiskelin töiden ohella Helsingin yliopistossa kotimaista kirjallisuutta ja folkloristiikkaa loppututkintoa vaille valmiiksi maisteriksi. Työt liitossa jatkuivat erilaisissa järjestö- ja tiedotustehtävissä, kunnes syyskuussa 2018 sain valmiiksi tasan neljäkymmenen vuoden urakan, lopulta liiton kansainvälisten asioiden päällikkönä.

Elo eläkkeellä sujui kyllä aivan rattoisasti, mutta jo lapsuudenkodissa saatu tartunta yhdistystoimintaan altisti mieleni ajatuksille käyttää aikaani näkövammaisten järjestötyössä. Lopulta oli helppo suostua pyyntöön asetua ehdolle Kulttuuripalvelun hallitukseen ja tänä keväänä sitten puheenjohtajaksi.

Bassonsoittelu on jäänyt enkä muutenkaan ole mitenkään aktiivinen kulttuurin tuottaja. Sen sijaan lukenut olen ja paljon koko ikäni sekä tietokirjallisuutta että fiktiota laidasta laitaan. Suosikkigenret ovat vaihdelleet runoista dekkareihin. Nykyään mieluisimpia ovat pitkät ja paksut historialliset romaanit ja elämäkerrat. Heikkinäköisenä ihmisenä voin lukea painettuja teoksia, mutta

enimmäkseen kuuntelen äänikirjoja. Tämänkesäinen jäsenyys uuden Laurin kirja -äänikirjapalkinnon valintaradissa on avannut korvani kaupalliseen äänikirjatarjontaan.

Vuosien mittaan olen saanut seurata näkövammaisjärjestöjen toiminnan juurtumista ja kasvua osaksi kansalaisyhteiskuntaa. Puun hedelmistä maukkaain on minusta vuonna 2006 toteutunut YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimus. Sen 30. artiklassa Suomen valtio muiden sopimuksen ratifioineiden maiden mukana tunnustaa vammaisten ihmisten oikeuden sekä tuottaa että hyödyntää kulttuuria yhdenvertaisesti muiden ihmisten kanssa. Katsoaan, mitä käytännön tuloksia tällä työkalulla saadaan aikaan. Kansainvälisistä kokemuksista tiedän, että Suomessa tilanne on monella tapaa hyvä, mutta paljon on vielä tehtävää, jotta tv-ohjelmat, elokuvat, konsertit, oopperat, näyttelyt, museot, festarit, kirjallisuus ja muu kulttuuritarjonta ovat meille yhdenvertaisesti saavutettavia ja että voimme kulttuuria myös tuottaa siinä kuin kuka tahansa taide-, musiikki- tai kirjallisuuspiston saanut.

Edellä oleva "ohjelmajulistus" kertoo tiivistetysti sen, mitä tahdon tulevana puheenjohtajakauteni edistää. Onneksi minun ei tarvitse toimia yksin. Minulla on apunani yhdistystä kahdeksan vuotta loistavasti luotsannut Eija-Liisa Markkula, nyt varapuheenjohtajana, ja muut hyvät hallituksen jäsenet. Voin myös luottavasti nojata yhdistyksen kokeneisiin ja taitaviin työntekijöihin, kulttuurituottaja Tanja Rantalaiseen ja toimistonhoitaja Airi Lehtoseen. Kajastuksen päätoimittajan tehtävän sain puheenjohtajan pestin myötä. Yhdessä toimittaja Ali Kinnusen ja lehtitoimikunnan kanssa teemme tätä lehteä virein mielin ja ajan ilmiöitä tarkasti seuraten.

KAJASTUS SISÄLTÖ 3 2020

- 2 Pääkirjoitus:
- 4 Taidenäyttelyt ovat auki, mm. Vilho Lampi - Ali Kinnunen
- 6 Vuoden 2020 asuntomessuilla - Eija-Liisa Markkula
- 9 Huumekoira Dani sai patsaan - Timo Kuoppala
- 10 Näkövammaiset filminkehittäjinä - Teuvo Ruponen
- 15 Lyhyesti: Laurin kirja, Saavu Kirkkoposti, Ääni-ilmaisun lumo ym.
- 16 Riika yllätti - Eija-Liisa Markkula
- 18 Lukijan aarrearkusta 7 - Gyöngyi Pere-Antikainen
- 21 Esteetön mielenterveys ja päidetyö - Tuula Paasivirta
- 22 Vihreän kullan kulttuuritiellä - Pasi Päivinen
- 25 Jussista Juiceksi - Pasi Päivinen
- 26 Kinke skannaa rakkaudesta kirjoihin - Tanja Rantalainen
- 28 Minna Ågren Myötätuulessa - Tuula Paasivirta
- 30 Elämä on tässä ja nyt - Rauni Laihonen
- 32 Lukunurkka: Kasvatus ekokriisin aikaan
- 33 Pisteitä - Jouko Lehtonen
- 34 Heijastuksia: Ankerias ja Tiira - Gyöngyi Pere-Antikainen
- 35 Kulttuurin tuulahduksia - Tanja Rantalainen
- 36 Kolumni: Syksykö synkistää - Aila Malkki
- 37 Vinokas: Mielikuvittelijan paikalla - Olli Lehtinen
- 38 Helmikko: Kesäinen taide-elämys - Riitta-Kaisa Voipi
- 39 Lukijalta: kulttuurituen koukeroita - Markku Vaittine
- 40 Tero Kokon valokuvanäyttely
- 41 Jonnan mukana: Laput silmillä lehmiä lypsämään - Jonna Heynke
- 43 Syysruudukko ja edellisen ratkaisu
- 46 Metsä ottaa meidät syliinsä - Tuula-Maria Ahonen
- 47 Mauri ja Mustis - Timo Kokkila

Vilho Lampi: Pokkasakki 1926, kuva: Mika Friman, s.4.

Pekka Jylhän Auringonkukka asuntomessuilla, s.6, kuva: Minna Toivonen.

Mystinen ja uhanalainen ankerias, tuttu myös kirjoista, s. 34, kuva: www.fi

Painopaikka
PunaMusta 2020
ISSN 0357-8682

Kajastus ilmestyy neljästi vuodessa. 90. vuosikerta

Julkaisija
Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry
(valtakunnallinen yhdistys)

Päätoimittaja
Timo Kuoppala
Toimittaja
Ali Kinnunen
puhelin 040 568 8148
Ulkoasu ja kuvat
www.textix.net

Lehtitoimikunta
Timo Kuoppala, puheenjohtaja
Tanja Rantalainen, sihteeri
Tessa Bamberg
Anneli Iltanen
Ali Kinnunen
Gyöngyi Pere-Antikainen

Tilaushinnat
Kajastus ja DigiKajastus yhdessä:
Vuosikerta 69 euroa,
Jäsentilaus 30 euroa,
Jäsenen lahjatilaus 40 e,
DigiKajastus erikseen, sisältää
Kajastuksen näköislehden
Vuositilaus 49 e
Jäsentilaus 20 euroa

Kajastuksen tilaukset ja osoitteenmuutokset tilaajapalveluun
puhelin: 045 170 1177
sähköposti:
tilaajapalvelu@kajastuslehti.fi

Toimituksen käyntiosoite
Marjaniementie 74 A
Iiris-talo, Itäkeskus, Helsinki
Toimituksen postiosoite
Kajastus
Marjaniementie 74 A
00930 HELSINKI
Toimituksen sähköposti
palaute@kajastuslehti.fi

Taidenäyttelyt ovat auki!

Teksti: Ali Kinnunen

Moni kesänäyttely jäi tänä vuonna väliin koronan takia, eikä museoihinkaan pääsyt. Nyt taidemuseot ovat taas auki eli niihin kannattaa mennä ihailemaan hienoja näyttelyitä – niin kauan kuin ne saavat olla auki. Korona väijyy meitä edelleen!

Lakeuden maalari **Vilho Lampi** Limingasta olisi voinut kohota maailmantaiteilijaksi. Hänen maalauksensa ovat maalarimaalarin käsialaa, vahvoin, raikkain, jopa räikein värein huolella maalattuja. Hän tuo mieleen Vincent van Goghin ja saa katsojan toivomaan, että hänelle ei olisi käynyt kuten monelle suomalaisella taidemaalarielle. Hänen taiteilijanuransa kesti vain 14 vuotta ja päättyi turhalla tavalla itsemurhaan. Lampi oli silloin vasta 38-vuotias, mies parhaassa iässään.

Vaikka Lammen ura oli lyhyt, se oli tavattoman tuottelias. Kerrotaan, että Lampi ehti maalata 550 teosta. Hän etsi omaa tietään innokkaasti ja ehti kokeilla eri tyylejä expressionismista usklassisuuteen. Vaikka hän päätyi lopulliseen ratkaisuun, luuseri hän ei ollut, päin vastoin, eikä kyllä peräkammarin poikakaan, vaikka hänestä on luotu kuvaa syrjäänvetäytyvän ja yksinäisen miehenä.

Vilho Lampi syntyi Oulussa 1898 ja kuoli Oulussa 1936. Hänellä oli vain yksi oma näyttely Oulussa 1931, esillä oli 53 teosta. Näyttely oli valtava menestys ja näyttelyssä kävi ennätysmäärä yleisöä. Lähes puolet töistä myytiin!

Lampi oli saanut oppinsa Suomen Taideyhdistyksen Piirustuskoulussa ja hänelle oli myönnetty useita stipendejä ja tunnustuksia. Hänen töitään oli ollut esillä useissa yhteisnäyttelyissä Helsingissä ja Suomen taiteen yhteisnäyttelyissä monissa Euroopan kaupungeissa. Hänestä kirjoitettiin kotimaassa ja ulkomailla ja voisi melkein luulla, että hän oli kriitikoiden lellikki ja taidenäyttelyiden kävijöiden suosikki.

Hän oli maalaispoika, joka halusi palata opintojen jälkeen kotiinsa Limingan lakeuksille. Hänen isänsä oli ostanut Limingasta maatilan ja sen töihin myös Vilho tarttui. Samalla hän maalasi lähes kuumeisesti, kaikki hänen parhaat työnsä ovat syntyneet juuri Limingassa. Eero Aalto arvelee Lammen elämäkerrassa, että maatilan työt ja kiihkeä maalaustahti lopulta kuluttivat Vilhon voimat. Hän sairastui

Vilho Lampi: omakuva 1929, kuva: Mika Friman.

tui parantumattomaan luulotautiin, eivätkä lääkäreiden vaikuuttelut saaneet häntä uskomaan, ettei hän ole kuolemassa. Pelko saattoi vaikuttaa hänen ratkaisuunsa. Hän hyppäsi Tuiran silloilta Merikosken 17. maaliskuuta 1936.

Vilho Lampi HAMissa eli Helsingin Taidemuseossa 18.10.2020 asti.

Muista myös muut näyttelyt

Helsingin Taidehallissa menee omistusten otusten näyttely eli **Patricia Piccinin** erikoinen veistosnäyttely, jossa on esillä melkein ihmisen näköisiä karvaisia otuksia. Jotkut pelkäävät näitä töitä, toiset taas rakastavat, kannattaa käydä katsomassa. Näyttely on avoinna 25.10.2020 asti

Didrichsenin taidemuseossa Helsingissä on esillä **Vincent van Goghin näyttely Tie taiteilijaksi**, jossa esitellään taiteilijan uran alkuvaiheen piirustuksia ja kaksi öljyväriötä. Vincentin kohtalo oli vähän samantapainen

Liminganjoki 1934, kuva: Hanna Kukorelli.

kuin Vilho Lammenkin: myös Vincent teki itsemurhan 37-vuotiaana ilmeisesti ampumalla itseään vatsaan. Hän kuoli veljensä syliin 36 tunnin kuluttua. Hän oli kärsinyt jo pitempään mielenterveyden häiriöistä, mikä ehkä näkyy hänen myöhemmissä töissäänkin.

Tie taiteilijaksi -näyttely luo pohjaa myöhempien aikojen menestykselle, joka tosin tuli vasta kuoleman jälkeen. Nykyisin Vincentin taulut maksavat miljoonia.

Ateneumissa menee näyttely **Inspiraatio – nykyaide & klassikot**, jossa tunnetut kotimaiset ja ulkomaiset nykytaiteilijat tarkastelevat taidehistorian klassikkoteoksia nykypäivän näkökulmasta. Mukana on monta kymmentä eturivin nykytaiteilijaa, Suomesta mm. Ola Kolehmainen, Heikki Marila ja Jarmo Mäkilä. Ulkomaisia taiteilijoita on paljon enemmän eli kannattaa käydä katsomassa. Näyttely on avoinna 20.9.2020 asti.

Hullu rakkaus jatkaa **Kiasmassa** 10.1.2021 asti. Näyttelyssä esitellään keräilijä Seppo Fräntin kokoelman helmiä. Monipuolisesta kokoelmasta löytyy sekä voimakasta tunnetta että minimaalista hiljaisuutta. Monet töistä ovat nuorilta taiteilijoilta, joiden uraa Fränti on ollut auttamassa. Tässäkin näyttelyssä on mukana paljon taiteilijoita, joten katsomista riittää.

Vilho Lampi kotitalallaan. Kuva: Pekka Törmä.

VUODEN 2020 ASUNTOMESSUILLA

Teksti Eija-Liisa Markkula

Kerrankin! Ja ensimmäistä kertaa pääsin tutustumaan vammaiselle ihmiselle rakennettuun, hänen unelmiensa mukaiseen kotiin. Siitä on pakko kertoa heti alkuun.

Yleensä vammaisille jotakin valmistettaessa tuote on mahdollisimman rudimentaarinen, mahdollisimman edullisesti tuotettu, kauneuteen tai muihin vastaaviin arvoihin enempää paukkuja pistämättä. Nyt oli toisin. Olin mykistynyt perusteellisesta suunnitteluun paneutumisesta ja kodin toimivuudesta. Villa Mikaelin on suunnitellut työryhmä, jossa asukas oli mukana, sen on toteuttanut Honkarakenne ja rahoittanut asukkaan isä Petri Turtiainen. Itse asukas, Mikael Turtiainen, oli lahjakas hiphop-tanssija, ennen kuin loukaantui vakavasti raitiovaunuonnettomuudessa.

L-kirjaimen muotoisessa talossa lyhyellä sakaralla on ensin suuri harrastushuone monine soittimineen ja muine musiikkilaitteineen sekä liikuntavälineineen. Sen takana perällä sijaitsevat pesutilat ja sauna. Pitkällä sakaralla ovat peräkkäin muut tilat, jotka näyttävät tavallisilta, mutta kaikissa toiminnot hoituvat automaation avulla, ovat nostettavissa tai laskettavissa ja siirrettävissä tarvittavalle tasolle ja asentoon. L-kirjaimen sisään, koko seinän mitalta kulkevien lasi-ikkunoiden taakse, jäävät patio ja grillialue. Juttelin keittiön suunnitelleen firman edustajan kanssa ja toivoin, että joskus messuilla esiteltäisiin sokealle henkilölle suunniteltu talo. Opaskoiran käyttäjiä silmälläpitäen mainittakoon, että Turtiaisen koira tulee ulkoilualueeltaan sisälle omasta "ovestaan" itseksensä avaten oven pannassaan olevan tunnistussirun avulla. Muille koirille ovi ei aukene. Samassa pihayhteydessä asuvat Turtiaisen avustaja puolisoineen heille yhtä aikaa rakennutetussa omakotitalossa.

Tuusulan Rykmentinpuiston asuntomessuja mainostettiin kestävän asumisen, luontoystävällisyyden ja yhteisöllisyyden mallialueeksi. Uutta ajattelua on se, että jo suunnitteluvaiheessa oli taiteeseen allkoitu tietyn laskukavan mukaan rahaa. Alueen tunnus onkin taiteilija Pekka Jylhän 9 metrin korkuinen, teräksinen auringonkukka monine LED-valoineen. Viime vuoden Kouvolan mes-

Villa Mikael ja Villa Sanni ulkoa.

Villa Mikaelin olohuone.

Monipuolinen harrastuhuone soittimineen.

Saunaosasto.

Villa Mikaelin ulkopiha.

Keittiö.

sualueeseen verrattuna alue on tiiviimmin rakennettu ja jaoteltu. Mediapäivän osallistujille tarkoitetuista esitteistä osallistuimme Taide uuden asuinalueen viihtyvyyttä edistämässä -nimiselle kierrokselle, jota veti Tuusulan museointendentti. Kysyin, oliko suunnitteluvaiheessa keskusteltu myös erityisryhmien tarpeista, johon hän rehellisesti vastasi kieltävästi. Hän kuunteli kiinnostuneena ja kertoi, että tähän asti valittujen teosten kohdalla oli edetty taiteilijälähtöisesti. Kyseisenä päivänä asuinalue oli vielä hyvin keskeneräinen ja uusia teoksia oli tulossa maamerkeiksi vielä runsaasti asuinalueen yhä levi-
tessä ja valmistuessa.

Messualueen viihtyisin paikka on ilmeisen suuri ja monipuolinen viheralue viljelypalstoineen, hulevesilammikoineen, leikkikenttineen ja hyönteishotelleineen. Rauhal-

► lisen alueen sivuitse kulkee kuitenkin Keravalle johtava pyöräilijöiden pääväylä. Aukioita kokoontumiselle ja muiden kohtaamiselle on siellä täällä.

Pientalot ovat maa-alan säästämiseksi kaksikerroksisia ja tavattoman pienille tonteille rakennettuja. Rakennusten ympärille ei jää esim. lapsille tilaa pelata vaikkapa sulkapalloa omalla pihalla. Yhteisöhenkisyys onkin siis tarpeen, koska naapuriin näkyy ja kuuluu kaikki. Puille ei tonteilla ole tilaa. Sisältä kodit vaikuttivat pienehköjen neliömääriensä vuoksi ahtailta. Portaikot ovat kapeita, etenkin makuuhuoneet pieniä ja yleiset varastotilat puuttuvat kokonaan. Sitä vastoin olohuone on usein ainakin osittain kahden kerroksen korkuinen luoden oleskelutilaan avuuden, valoisuuden ja laajan äänimaailman tuntua. Korkeimman kohdan seinä on usein kokonaan suurta, lattia-asta kattoon ulottuvaa ikkunaa, josta on kulku terassille. Palju kuuluu monien terrassien kalustukseen. Pientaloissa näiden messujen trendiväri on musta – mustia keittiön kaapistoja, mustia saunoja, mustia hirsisiä ulkoseiniä. Puurakentaminen ja puun käyttäminen sisustuksessa on runsasta. Tervetuloesitelmöitsijä kehotti meitä kiinnittämään huomiota sisustuksessa käytetyn taiteen ja mietittyjen akustiikkaratkaisujen lisäksi kauniisiin portaikkoihin, joissa on käytetty tammea. Käytännössä nämä portaikot ovat kapeutensa lisäksi vanhuksille, vammaisille ja lemmikeille vaarallisia, sillä ne ovat avoportaita, joissa on pelkät tammiset astinlaudat, joten umpiportaiton turvallisuus puuttuu.

Käytännöllisimmiltä ja toimivimmilta vaikuttivat Skanskan ja Ikean yhteistyönä rakentamien pienkerrostalojen kodit. Nämä neljä kaksikerroksista puutaloa on rakennettu luhtitalotyylisiin umpikortteliksi, jolle jää ”oma” piha. Pihalla on erillinen pikku talo, jossa sijaitsevat yhteinen etätötila, pihasauna, pyörävarasto ynnä muut tarpeelliset yhteiskäyttötilat. Pihalla on myös asukkaiden käytössä olevia viljelylaatikoita. Itse kodit ovat yhdessä tasossa. Ratkaisut ovat toimivia, löytyi jopa tilava lastenhuone, jossa kerrankin on riittävästi lattiatilaa leikkeihin ja lautapeleihin.

Olisi ollut mielenkiintoista päästä näkemään myös ”Toiveiden kortteli”, joka oli numeroitu messukohde, muttei lopulta kuitenkaan yleisölle avoinna. Kyseessä on ”monisukupolvinen kokonaisuus”, palvelukortteli, joka yhdistää varhaiskasvatettavat, hoivaa tarvitsevat ja ikäihmiset sekä päivähoitoa kaipaavat koirat. En päässyt siis tutustumaan ikäihmisille tarkoitettuihin asuntoihin, joten en pysty arvioimaan, olisiko niihin tänäkään vuonna mahtunut se isoisan pitkäjalaksinen keinutuoli.

Rykmentinpuiston ” kyläkaupunkiin” oli hauska tutustua, harmi vain, että asunomessujen 50-vuotista taivalta ei voitu juhlistaa suurilla väkijoukoilla. Ensi vuonna matka jatkuu Lohjalle.

Pekka Jylhän hieno auringonkukka. Kuva: Minna Toivonen.

Tuusulan asunomessualue. Kuva: Kari Kohvakka.

Asunomessujen pientaloja. Kuva: Kari Kohvakka.

Vuokrattavia viljelylaatikoita. Kuva: Kari Kohvakka.

Dani-veistoksen tekijä ja yksi neuvonantajista paljastustilaisuudessa Kivinokassa.

Huumekoiria Dani sai patsaan

Teksti ja kuvat: Timo Kuoppala

Taiteilija Maija Hyvönen Hossain sai patsasidean tullin työstä kertovasta tositv-sarjasta. Hän oli jo aiemmin tehnyt tullille mitaleja, mutta mieli teki ikuistaa ohjelman jaksoissa touhuavan – sankarikoiran arvolla palkitun – huumekoiria Danin hahmo kipsiin pronssiin valettavaksi.

Vaikka Maija on enemmän kissaihminen, ei mallien löytäminen ollut vaikeaa. Ideoita antoivat Maijan Kivinokassa kesäisin pitämällä kahvikioskilla käyvät labradorinnoutajat ja loppuvaiheessa myös opaskoira Tove. Patsaan hahmottamiseen kului pari vuotta.

Dani-veistoksen tekijä Maija Hyvönen Hossain.

Patsas paljastettiin 19. elokuuta Maijan kioskilla. Jo eläkkeelle siirtyneen Danin isäntä Mika Niemenmaa oli tyytyväinen lopputulokseen. Toven emännän Merja Hanskin mielestä Maija on onnistunut tuomaan hyvin esille labradorinnoutajan olennaisia piirteitä, kuten intoa ja hyvinvointisuutta.

Patsaaseen voi tutustua vielä alkusyksystä kioskilla. Siitä ei kuitenkaan tule veistoksen loppusijoituspaikkaa, sillä näillä näkymin perinteikäs, aiemmin kesäkauppana toiminut kioskki luultavasti puretaan. - Katerpillari tulee ja puskee nurin koko komeuden.

Maija on hakenut vuokrasopimukselle vuoden jatkoaikaa, jotta voisi laittaa kioskin ympäristöön ensi kesänä ison näyttelyn. Jos jatkoaikaa ei tule, uusia veistossuunnitelmia on jo viriämässä Herttoniemen Erätorin liepeille.

Maijan kioskilla on paljon pitäjänsä taidetta.

Pimeän huoneen työntekijät

Näkövammaiset filminkehittäjinä

Teksti: Teuvo Ruponen
Kuvat: Kajastus 1 1966 ja Kajastus 2 1970

Näkövammaisten ammattivalikoima monipuolistui merkittävästi 1960-luvulla. Tähän vaikuttivat monet tekijät: apuvälinekehitys, Sokeain ammattikoulun tarjonnan monipuolistuminen ja näkövammaisten työhönsijoituksen siirtyminen valtion työlläytymisen vastuulle. Ammattikoulun rehtoriksi tuli vuosikymmenen puolivälissä Jukka Ahola. Hän alkoi ripeästi monipuolistaa koulutustarjontaa. Uusina ammattialoina tulivat muun muassa puhelunvälittäjän, pianonviritäjän, filminkehittäjän, sairaalakonekirjoittajan ja puhelinmyyjän koulutukset.

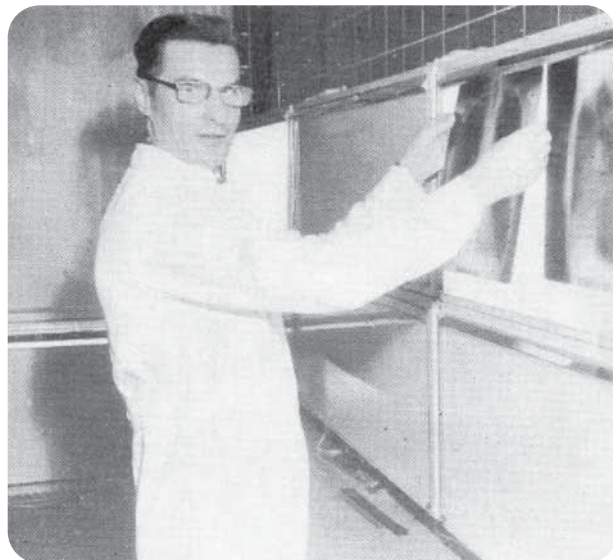
Ulkomailla saatiin tietoja valokuvausalan soveltuvuudesta sokeille ja heikonäköisille.

Sokeita oli työskennellyt pimeän huoneen työssä eli filminkehittäjinä jo useita vuosia muun muassa Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Suomessakin työskenteli jo vuosikymmenen puolivälissä neljä sokeaa joko röntgen- tai valokuvafilmien kehittäjinä.

Sokeain Henkinen Työ ry:n (nykyinen Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry) johtokunta käsiteli filminkehittäjäaihetta 1962 ainakin parissa kokouksessa. Päätettiin selvittää, millaiset mahdollisuudet Suomessa olisi sokeiden sijoittamiseen valokuvausalalle. Selvitystyön tuloksena ilmoitettiin sokeain työhönsijoittaja Kaarimolle ne valokuvaamot, joiden kanssa oli alustavasti keskusteltu sokeain sijoittamisesta pimeän huoneen työntekijöiksi. Yhdistys ilmoitti olevansa tarvittaessa valmis järjestämään myös kurssit aiheesta.

Uranurijat

Ensimmäisinä alalle olivat tulleet Seppo Varonen sekä hänen nuorempi veljensä Reijo. Seppo sai koulutuksen Foto Nyblinin valokuvausliikkeessä ja Reijo sai heti sokeainkoulusta päästyään 1962 paikan Pietisen mainosvalokuvaamossa. Sepolla oli tärkeä osuus vallattaessa röntgenfilmien kehittäjäammattia. Reijo puolestaan jatkoi Pietisen valokuvaamossa vuoteen 1970, jolloin siirtyi atk-koulu-

Seppo Varonen nostelee valmiita filmejä katselukehikkoon.

tuksen kautta uusiin tehtäviin.

Sokeainkoulun johtaja Elna Hannus kertoi toukuussa 1963, että johtaja Otso Pietinen oli antanut Reijo Varosesta erittäin hyvän lausunnon. Hän oli muun muassa sanonut, että Reijo Varonen ei ole mikään probleema liikkeen työntekijöiden joukossa, vaan täysin tasavertainen, jopa parempikin kuin näkevät. "Hänen kehittämiskykynsä on ihmeteltävä."

Helsingin sokeainkoulusta lähdettyään Seppo Varonen ansaitsi leipänsä metallitehtaassa kärrääjänä. Hänestä alkoi kuitenkin tuntua, ettei se ammatti ollut häntä varten. Niinpä hän hakeutui valokuvausliikkeen palvelukseen ja sai sieltä arvokkaan koulutuksen värifilmien kehittäjänä. Seppo kuuli, että Ruotsissa sokeat toimivat sairaaloissa röntgenfilmien kehittäjinä. Miksi ei samoin Suomessakin.

Seppo Varonen muistaa hyvin sen oivalluksen siellä valokuvausopissa. "Opiskelin valokuvauslaboratoriotyöhön Foto Nyblinillä. Siihen kuului suurenus ja filminkehittely. Värifilmit olivat juuri tulleet markkinoille. Ne kehitettiin käsin ja työ piti tehdä niin pimeässä, ettei kellossakaan saanut olla fosforinäyttöä. Siellä sitten kerran yhden työtoverin kanssa työskennellessä sanoin tälle, että eikö sinustakin tämä homma olis ihan sopiva sokeillekin. Hän oli vähän aikaa ihan hiljaa ja sano sitten, että pitäisköhän

sun ruveta kehittämään sitä asiaa. Siihen se jäi"

Näin se alkoi

Seppo Varonen kertoi asiasta näkövammaisten työhönsijoittajalle. "Ensin se sano, ettei se tule onnistumaan mitenkään, kun niitä on niin vaikea sijoittaa tuonne sairaalamarkkinoille, kun siellä ei ole muitakaan. Sanoin, että jos kokeillaan kuitenkin. Muutaman kerran mun piti sitä yllyttää ja pyysin sitä soitelemaan sairaaloihin."

Aluksi kukaan ei halunnut ottaa näkövammaista filminkehittäjää työhön. Toisella kierroksella oli sitten vuorossa Laakson sairaala. "Menin sinne näyttymään ja ilmeisesti tein semmosen vaikutuksen, että ne päätti, että saan tulla harjoittelemaan", muistelee Seppo. Kun hän sitten kertoi, mitä varten hän halusi opiskella alaa, niin kuulijat innostuivat. Etenkin silloinen ylilääkäri oli hyvin innostunut. Hän oli kuullut vastaavasta toiminnasta ulkomailla.

Seppo toimi Laakson sairaalassa filminkehittäjänä 37 vuotta. Hän arvelee, että hänellä on ollut kunnia olla Suomen ensimmäinen ja viimeinen näkövammaisen filminkehittäjä.

Hän jäi eläkkeelle vuonna 2000. "Olin viimeiset vuodet tehtävässä, joka ei ihan sokealle käynyt. Mulla oli mammografian laadunvalvonta, Laakson sairaalan yksiköiden laadunvalvonta. Se oli vähän erilaista hommaa, mutta ei ne päästäny mua pois ennen eläkeikää. "Seppo sai olla mukana monessa alan kehitysvaiheessa. Ensimmäinen oli Ortonissa kehitetty laite, jolla kuvattiin kaikki hampaat kerralla. Filminkehittäjä oli tiiviisti mukana laitteen kehitystyössä mallikuvien kehittäjänä. Sitten tulivat ultraääni- ja

Seppo Varonen ja kehityskone.

magneettikuvaus.

Alussa oli tietysti vaikeuksia. Meilahden klinikalle filminkehittäjiä saatiin aika paljon. "Siellä oli sellainen ylilääkäri, joka oli hyvin hankalasti käsiteltävissä. Se oli professori Pekka Soila." Seppo muistaa tilanteen, kun Soila oli Laakson sairaalassa tekemässä jotakin tuuraushommaa. "Työhönsijoittaja soitti mulle, että hän haluaisi tavata Soilaa siellä teillä. Sanoin, että en tiedä, mutta kokeillaan. Kerroin Soilalle, että työhönsijoittaja haluaisi tavata ja keskustella siitä, kuinka paljon näkövammaisia voitais ottaa Meilahden klinikalle filminkehittäjäksi. Soila sano mulle äreästi ykskantaan, että me sovitaan se asia. Sä voit ilmoittaa sille myöhemmin. Ei mulla ole aikaa tavata."

Seppo muistelee, että määräksi olisi sovittu noin 50 kehittäjää. Mutta varmaan määrä siitä hieman laski.

"Se oli aika mielenkiintoista puuhaa. Kun oltiin kokouksessa ja keskusteltiin näkövammaisten sijoittamisesta Meilahden klinikalle. Me oltiin jo Soilan kanssa sovittu, että näkövammaisia filminkehittäjiä sijoitetaan Meilahteen. Mutta siinä kokouksessa sairaalan ylihoitaja kysyi: Voidaanko niitä ihmisiä sijoittaa normaalien työntekijöiden joukkoon."

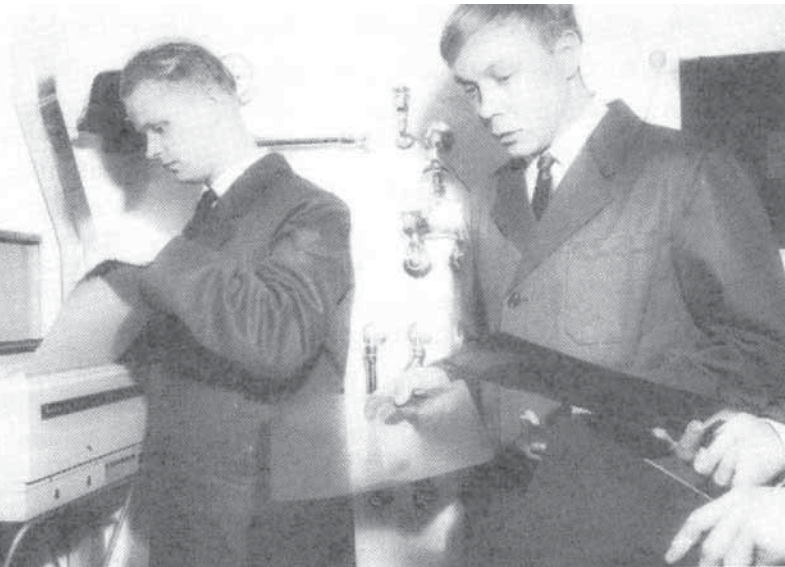
Moni näkövammaisen sai sitten vuosien myötä leipänsä röntgenfilmien kehittäjänä. Ainakin Tampereella, Lahdessa, Kuopiossa ja Oulussa oli näkövammaisia kehittäjinä. Seppo Varonen kiersi työhönsijoittajan kanssa Suomen sairaaloita. Työhönsijoittaja nimittikin Seppo Varosta avainhenkilöksi, joka oli ollut jatkuvasti alaa kehittämässä ja hänen sairaalassaan oli pidetty epävirallisia kursseja jne.

Varonen ei itse ollut kurssin käynyt, vaan oli sen suunnittelija. - Työnantajani oli hyvin pitkäpinnaisen, joten pystyin olemaan mukana tässä hommassa. Luulen, että ei se enää tänä päivänä onnistuis. Jos joku nyt ilmoittais, että viiskymmentä näkövammaista pystytään sijoittamaan johonkin uuteen työhön, niin kyllä siitä papukaijamerkin sais. Ei sitä silloin juurikaan huomioitu."

Koulutus alkaa

Seppo Varonen oli aluksi mukana myös koulutuksen suunnittelussa, mutta totesi sitten, että tämä ei ole enää hänen alansa. "Hoitakaa loput. Pää on kuitenkin avattu." Meilahden klinikan suuren röntgenosaston alkaessa valmistua toimintakuntoon ryhtyi Helsingin työlläytymisen neuvontaosasto käymään neuvotteluja sokeiden sijoittamisesta sairaalan palvelukseen. Sairaalan johto suhtautui asiaan myönteisesti, mutta asetti ehdoksi, että työhön mahdollisesti otettavien näkövammaisten tuli saada ennakolta valmennus tehtävään. Asia ratkaistiin järjestämällä ammattikurssi.

Aloitteen kurssin aikaansaamiseksi teki työlläytymisen sokeain jaosto ja kurssit rahoitettiin työllisyysvaroilla. Kuukauden mittaisen kurssin järjestäjä oli Sokeain Keskusliitto Meilahden sairaalan rönt-

Juhani Miettinen (kätet oikealla), Matti Reinikainen ja Hannes Koivuranta filminkehittäjää käyttämässä.

► genhoitaja Pulmu Vännin toimiessa kurssin johtajana. Tilat ja välineistön tarjosi Meilahden sairaala. Ohjelma käsitti 68 tuntia tietopuolista opetusta ja 96 tuntia työharjoituksia. Toiminta tapahtui pääasiassa Meilahden klinikassa, mutta muutkin HYKSin sairaalat antoivat apua harjoittelun järjestämisessä.

Tilannetta seurattiin suurella mielenkiinnolla myös Sokeain Keskusliitossa. Pääsihteeri Kaarlo Virkki kirjoitti Sokeain Airut -lehdessä: "Sokeiden työllisyyttä ajatellen kysymys on merkittävä. Jos Meilahden klinikka aukeaa sokeille työntekijöille, tapauksella epäilemättä on myös kerrannaisvaikutuksia. Kun maan suurin ja uudenaikaisin sairaala ottaa palkkalistoilleen sokeita henkilöitä, sitä pidetään muualla rohkaisevana esimerkkinä, jota kannattaa seurata. Eipä ihme, että käynnissä olevien neuvotte- lujen tulosta odotetaan toivon ja pelon sekaisin tuntein." Valtion rahoittamat kurssit käsittivät käytännöllisen työharjoittelun ohessa huomattavan määrän tietopuolista opetusta, jonka tarkoituksena oli antaa oppilaille käsitys valokuvan, ennen muuta röntgenkuvan synnystä ja kehittämisestä. Siten oma osuus tässä prosessissa kävi ymmärrettäväksi ja työ sai lisää mielekkyyttä. Kurssi oli oppilaille maksuton.

Kurssin ohjelmaan sisältyi äidinkielen, kansalaistiedon, sähköopin alkeiden, laboratoriotekniikan, valokuvauske- mian, kehitysopin, kuvalaattaopin ja työvälineopin lu- entoja. Sokeat kehittäjät saivat ylimääräisesti opiskella röntgenkuvien ottotavat ja siihen liittyvän terminologi- an. Näin he tiesivät, mistä heidän kehittämänsä kuva on otettu, onko se kiireellinen, odotetaanko mahdollises- ti kuvan valmistumista katedrit potilaan elimistössä jne. Tällainen tietäminen antoi itsevarmuutta ja lisäsi mielen- kiintoa alaan.

Muistamista ja oppimista oli runsaasti. Oli opittava tun- temaan filmien koot ja niiden säilyttäminen, kemikaalit, välineet ja kasetit, joita oli lähes parikymmentä eri ko- koista.

Joulukuun viimeisenä päivänä 1965 pidettiin Meilah- den klinikan röntgenosastolla ensimmäisen sokeille tar- koitetun filminkehitysalan ammattikurssin päättäjäis- laisuus. Kurssille osallistui 12 henkilöä eri puolilta maata. Heistä viisi sai välittömästi työpaikan Meilahden klinikas-

sa. He olivat Hannes Koivuranta, Matti Reinikainen, Juha- ni Miettinen, Paavo Varonen ja Juhani Ruotsila.

Sairaalan taholta todettiin, että mukana ollut sokei- den ryhmä oli erinomaisella tavalla omaksunut saamansa opetuksen sekä tietopuolisen opetuksen että käytännöl- lisen työn alueella ja että he edustivat täysin pätevää työ- voimaa pimeän huoneen työssä. Osaksi heitä voitiin pitää vastaavaa työtä suorittavia näkeviä parempinakin, koska viimeksi mainitut eivät olleet yleensä saaneet tehtävään- sä varsinaista ammattikoulutusta.

Työnvälittäjä Erkki Mäenpää totesi vuoden 1965 työ- hönsijoitustoimintaa käsitellessään, että "Helsingin Laak- son sairaalassa on Seppo Varonen työskennellyt jo kol- matta vuotta röntgenfilmin kehittäjänä ja hänen toimin- tansa tehokkuus ja oikea aktiivisuus sekä laitoksen joh- don ja henkilökunnan erittäin myönteinen asennoitumi- nen ovat olleet lähtökohtana siihen kylvöön, josta korja- simme sadon vuoden lopussa.

Röntgenfilmien kehittäjien kurssi ja viiden kurssilaisen välitön työllistäminen on nykyaikaisten tiedotusvälineit- ten avulla saatettu koko kansan tietoisuuteen ja voimme vain toivoa, että nämä viisi hoitavat leiviskänsä yhtä hy- vin kuin uranuurtaja, sillä maan lääkärikuntaa koulutta- vassa laitoksessa he ovat avainasemassa ja voivat vaikut- ta ratkaisevasti ammattialan valtaamiseksi sokeiden ja näkövikaisten yksinoikeudeksi."

Eräänä vuonna Rakennusmestarien talolla järjestettiin tilaisuus, jossa keskusteltiin näkövammaisten työllistämi- sestä. Seppo Varonen oli mukana ja muistelee, että kaikki näkövammaiset halusivat filminkehittäjiksi.

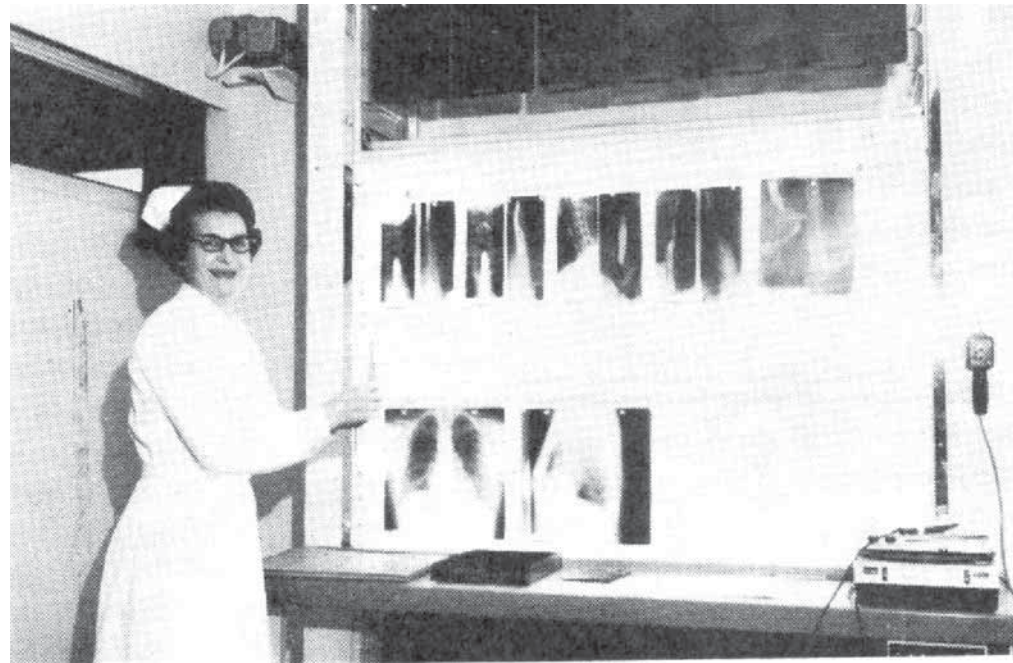
Sokeain jaoston toimesta suoritettiin vuoden 1965 ai- kana yhteensä 67 työhönsijoitusta, joista filminkehitys- alalle kuusi.

Meilahden valloitus

Toimittaja Eero Kiviranta kirjoitti Kajastus-lehdessä 1 1966 ensimmäisen kurssin valmistumisesta. Ylihoitaja Kurkela ja osastonhoitaja Vänni olivat vakuuttaneet Kivirannalle, että näkövammaiset ovat erinomaisia työntekijöitä. Soke-

Juhani Miettinen (oikealla) ja Matti Reinikainen kehittävät filme- jä käsin.

Näkövammaisten filminkehittäjien kaikki kaikessa osastonhoitaja Palmu Vänni.

at filminkehittäjät valloittivat Meilahden röntgenosaston hoitajattarien ja muidenkin kouluttajien sydämet.

"He olivat niin tarkkoja ja muistivat heti kohta kaiken, minkä kuulivat ja koettelivat. He osasivat kohta kulkea tä- män sairaalan labyrinteissä, ajoivat hisseillä ja löysivät oi- keat ovet, löysivät ruokalaan, vaikka monet lääkärit mon- ta kertaa harhailivat ja eksyivät."

Tällaisia mainesanoja saivat osakseen nuo 12 näkövam- maista kurssilaista. Oikeastaan on ajateltu kehnosti, kun ei aikaisemmin ole huomattu ottaa sokeita röntgenfilmi- en kehittäjiksi. Kehityshuoneessa on pimeää, lähes pime- ää. Työ tehdään kellon mukaan. Kemialliset kehitysnes- teet toimivat, mutta alaan pitää toki perehtyä.

Kiviranta kirjoitti, että kehittäjät saivat kiittää osaston- hoitaja Pulmu Vänniä, joka on osastonsa sielu. Hän on myös alansa pätevä asiantuntija.

Sokeain ammattikoulu ottaa koulutusvastuun

Ensimmäisen kurssin jälkeen koulutusvastuun otti soke- ain ammattikoulu. Siellä järjestettiin kaksi lukukauden mittaista kurssia: syyslukukaudella 1966 ja kevtlukukau- della 1968. Osa filminkehittäjistä sai koulutuksensa myös työvoimatoimiston kautta työkokeiluna ja työharjoittelu- na.

Opintolinjan viikkotuntimäärä oli 42 tuntia sisältäen äi- dinkieltä, konekirjoitusta ja matematiikkaa, kansalaistie- toa/uskontoa, ruotsia, kotitaloutta, liikuntakasvatusta, anatomiaa, tautioppia, muita ammattiaineita 4 tuntia ja työn opetusta 17 tuntia.

Luokanvalvojana toimi jälleen Meilahden röntgenosas- ton osastonhoitaja, sairaanhoitaja Pulmu Vänni. Tunti- opettajina olivat sähkötekniikot Kari Blomqvist, Eino Hell- sten ja Aarne Penttilä. Koulutukseen pyrki kymmenen henkilöä ja otettiin kuusi. He saivat päästötodistuksensa 21. joulukuuta 1966.

Toinen ammattikoulun filminkehittäjäkurssi alkoi 9.1.1968. Luokanvalvojana oli Kirsti Aittovaara ja tunti- opettajana toimi filosofian maisteri Kaarlo Servomaa.

Koulutukseen pyrki 12 ja otettiin 9. työnopetuksen tuntimäärää nostet- tiin 22 tuntiin viikkotuntimäärän säi- lyessä 42 tunnissa.

Kiviranta asialla jälleen

Toinen filminkehittäjistä kertonut Kajastuksen juttu ilmestyi numeros- sa 2 1970, Kivirannan kirjoittama se- kin. Jutun päähenkilönä oli Seppo Varonen.

Seppo Varosen yrittäessä saada sokeita röntgenfilmien kehittäjik- si vuonna 1963 maassa vallitsi suuri sairaanhoitajapula. Apuhoitajat suo- rittivat filmien kehittämisen ja hei- dän palkkaluokkansa oli neljä luok- kaa ylempänä kuin sokean kehittä- jän. Sairaala maksoi 1970 kehittäjäl- le noin 700 markan kuukausipalkan.

Ammatti ei ollut Seppo Varosen

mielestä teknisesti vaikea. Vaikeinta oli kehityskoneen hoitaminen, puhdistaminen ja vikojen korjaaminen. Ke- hityskonetyyppi muuttui ja tuli oikeastaan vielä helpom- maksi näkövammaisille. Siinä ei ollut varsinaisesti enää käsin kehitystä.

Toki ongelmiakin oli. Yksi kehittäjän tärkeä tehtävä oli röntgenfilmien nimeily eli potilaan nimen kirjoittaminen tai valottaminen filmin kulmaan. Jos sen suhteen ereh- tyi, seuraukset saattoi aavistaa. Siksi lääkärit suhtautui- vat varauksin sokean työhönottoon. Täysin sokealta tämä työvaihe ei käynyt. Ulkomaille ei ollut esteitä, siellä tämä työ tehtiin koneellisesti. Suomessa nämä koneet olivat lii- an kalliita.

Tilastotietoja

Vuonna 1970 30 näkövammaista oli koulutettu filminke- hittäjiksi. Heistä 15 sokeaa oli saanut toimen röntgenfil- mien kehittäjinä. Kymmenkunta oli työttömänä. Muut oli- vat päässeet liike-elämän palvelukseen.

Tarkkoja tietoja näkövammaisten filminkehittäjien mää- rästä on ollut vaikea saada. Työnvälityksen näkövammais- ten jaoston tilaston mukaan sijoituksia oli vuosina 1964 - 1976 yhteensä 45. Sokeain Keskusliiton puheenjohtaja Ee- ro Häkkinen puolestaan mainitsee kirjoituksessaan vuon- na 1973, että näkövammaisia filminkehittäjiä oli tuolloin työssä 17.

Alan digitalisoituminen johti vähitellen siihen, että nä- kövammaisten filminkehittäjien työt loppuivat 1990-lu- vulla.

Muutamia muisteluja

Marjatta Jääskeläinen, o.s. Reinola kouluttautui filmin- kehittäjäksi sokeain ammattikoulussa kevtlukukaudel- la 1968. Hänen ryhmässään oli yhdeksän opiskelijaa. Osa koulutetuista meni sairaalan sijasta filminkehittäjiksi Ku- va-Sammon valokuva-laboratorioon. Myös Marjatta oli ensimmäisen kesän valmistuttuaan siellä töissä. Syksyl- lä 1968 Hän meni Meilahteen määräyskirjalla. Muutaman ►

► vuoden samaan aikaan oli toisella osastolla Juhani Miettinen. Myös Juhani Ruotsila työskenteli silloin Meilahdessa. He olivat sitä ensimmäistä joukkoa, joka sai koulutuksen-
sa kuukauden mittaisella kurssilla Meilahdessa. Maakun-
tiin menivät Marjatan kurssilta ainakin Erkki Kalliola ja Ka-
levi Koivunen. He menivät Tampereelle.

"Kehitin filmejä Meilahdessa vuoden 1992 syksyyn",
muistelee Marjatta. "Sitten opiskelin Arlassa terveyden-
hoitoalan tekstinkäsittelijän ammatin. Sen jälkeen sain
kirjoitella röntgenvastauksia tietokoneella entisessä työ-
ympäristössä vuoden 1999 kesäkuuhun asti. Palkka tuli
vuodenvaihteeseen 2000 asti. Ammattinimikettä ei vaih-
dettu. Siirryin osa-aikaiseen työhön joskus vuoden 1990
tienoilla. Siitä lähtien tein puolet täysistä työtunneista."
Näkövammaiset filminkehittäjät herättivät myös häm-
mennystä työyhteisössä. Marjatta esimerkiksi kuuli näkö-
vammaiselta työtoveriltaan, miten hänen yksinasumisessaan
liikkui hullunkurisia ajatuksia. Joku oli pohtinut, mi-
ten hän mahtoi asua. Mahtoiko hänen ikkunassaan olla
edes verhoja. Työkaveri oli sanonut tuon kuullessaan, et-
tä samanlainen ihminen hän on kuin muutkin.

Timo Lehtonen oli alalla vuosina 1971 - 1979. Aluksi hän
työskenteli Auroran sairaalassa, sitten Meilahdessa ja jäl-
leen Aurorassa. Koulutuksen tehtävään hän sai työvoima-
toimiston kautta työkokeiluna ja työharjoitteluna. Työto-
vereina hänellä olivat muun muassa Paavo Varonen, Mat-
ti Manninen, Juhani Ruotsila, Marjatta Jääskeläinen, Kari
Purhonen ja Vihtori Ryyänen.

Kysymykseen, mitkä olivat työn plussat ja miinukset, Ti-
mo vastaa: "Plussia olivat itsenäinen työ pimeässä, arvost-
tettu työntekijä, hyvä palkka ja pysyvä virka. Miinuksena
olivat vaikeasti heikkonäköiselle jatkuva pimeys ja kemi-
kaalien kanssa toimiminen.

Timo jätti filminkehittäjän työn, kun sai viran, jossa oli
parempi palkka ja työ päivänvalossa.

Vihtori Ryyänen oli töissä Auroran sairaalassa. Hänen
veljensä Urho muistaa hauskana yksityiskohtana veljen-
sä työpaikalta, että tämä ei heikon näkönsä takia pysty-
nyt tunnistamaan, kuka on lääkäri, hoitaja jne. Siihen ai-
kaan kaikkia puhuteltiin käyttäen titteleitä. Niinpä veli al-
koi sanoa kaikkia päälliköiksi. Siitä seurasi, että työyhteis-
össä alettiin sinutella.

Näkövammaisten työskentely filminkehittäjinä herät-
ti ihmetystä ja hämmennystä. Kansakoulun opettaja Ei-
no Laitinen Outokummusta muisteli näkövammaisperin-
teen keruukilpailuun 1979 lähettämässään kirjoituksessa,
miten hän oli eräässä ryhmässä 1972 ottanut asian esil-
le keskusteltaessa, missä ammateissa sokeat saattaisivat
ansaita elatuksensa. "Tulin muun muassa maininneek-
si, että sokeita tarvitaan valokuvausalallakin. Se herät-
ti suunnatonta hämmästyä. Kerroin sokeiden työsken-
televän menestyksellisesti filminkehittäjinä muun muas-
sa suurten sairaaloiden röntgenosastoilla. Sellaisen puu-
han soveltuvuutta sokeille kovin ihmeteltiin. Kun huoma-
sin, että antamani tieto tuntui eräistä aivan uskomatto-
malta, päähänäni pälkähti laskea hieman leikkiä ja sanoin,
sehän on työnantajalle hyvin edullista. Kun sokea ei näe,
hän ei tarvitse pimeää huonettakaan. Niin, niinhän se on-
kin, myönsi eniten ääntään käyttänyt seurueen näkevästä.
Tuota en ole koskaan tullut ajatelleeksi. Kaikkein kummal-
lisinta oli, että kaikki muutkin yhtyivät hänen saamaansa
käsitykseen rakennuskustannusten säästöstä."

LAURIN KIRJA- palkinto laadukkaalle äänikirjalle

Teksti: Gyöngyi Pere-Antikainen

// Laurin julisti hän parhaaksi lukijaksi Toukolan
suuresta kylästä.", todetaan Aleksis Kiven Seitse-
mässä veljeksessä. Ja koska siihen aikaan lukemi-
nen tarkoitti pääasiallisesti ääneen lukemista, oli
luontevaa nimetä Näkövammaisten kulttuuripal-
velun, Näkövammaisten kirjastoyhdistyksen ja Näkövam-
maisten liiton yhdessä jaettava äänikirjapalkinto Laurin
mukaan.

Kilpailu julistettiin ensimmäistä kertaa keskellä koronake-
vättä. Ilmoittautumisaika päättyi Laurin päivänä 10.8. ja
palkinto, jonka suuruus on yhteensä 6.000 euroa, jaettu-
na puoliksi kirjailijan ja äänikirjan lukijan kesken, luovute-
taan Aleksis Kiven ja suomalaisen kirjallisuuden päivänä,
10.10. Keskustakirjasto Oodin Maijan salissa. Kilpailuun
toivottiin suomeksi kirjoitettua fiktiivistä proosaa, vuo-
den 2019 alusta vuoden 2020 kesäkuun loppuun mennes-
sä julkaistujen äänikirjojen muodossa. Viisihenkinen pal-
kintolautakunta korostaa auditiivisesti esteettisen koko-
naisuuden merkitystä, eli vaa'assa painavat sekä kirjan
kirjallinen arvo, että erinomainen luenta ja tekstin ja luki-
jan välinen harmonia.

Tällä kilpailulla näkövammaisjärjestöt haluavat kiinnittää
äänikirjoja kustantavien tahojen huomion äänikirjan laa-
tuun. Palkintolautakunnan suureksi iloksi ehdokaskirjoja
saapui yllättävän suuri määrä, arvioitavana on sata kirjaa.

*Kajastuksen joulukuun numerossa on laaja reportaasi pal-
kintolautakunnan työskentelystä ja palkintojuhlasta, sekä
voittajateoksen arviointi.*

Facebook-ryhmä Näkövammaiset seurakunnassa

(Suomen evankelisluterilainen kirkko)

Ryhmä on tarkoitettu näkövammaisille evanke-
lisluterilaisen kirkon jäsenille tai seurakunnan
toiminnasta kiinnostuneille näkövammaisil-
le sekä kirkon näkövammaistyöntekijöille tai
muille kiinnostuneille kirkon työntekijöille.

Ryhmässä keskustellaan saavutettavasta seurakunnas-
ta, saadaan vertaistukea. Ennen kaikkea kuitenkin yrite-
tään löytää käytännön ratkaisuja, joiden avulla näkövam-
mainen voi olla tasavertainen seurakunnan jäsen ja luot-
tamushenkilö tai työntekijä kirkon kaikilla tasoilla.

Ryhmässä voidaan jakaa tietoa seurakuntien tilaisuuksista,
tapahtumista, kirkon omista vaaleista ja niin edel-
leen.

Ryhmän nimi oli aiemmin Pisteilevä ruudunlukija -seu-
rakunta. Ryhmän ylläpidosta vastaa pastori Tuula Paasi-
virta ext-tuula.paasivirta@evl.fi

SAAVU KIRKKOPOSTI

Kuten edellisessä Kajastuksessa lyhyesti kerrot-
tiin, on evankelisluterilaisen kirkon kirkkohal-
litus päättänyt jatkaa Kirkkoposti-lehden piste-
- ja Daisy version julkaisemista.

Edellisen Kajastuksen mentyä painoon pää-
tettiin lehden nimeksi muuttaa Saavu Kirkkoposti. Ni-
mi viittaa kirkon saavutettavuustyöhön. Saavutettavuus
ja esteettömyys nousee kirkon olemuksesta ja tehtävästä
käsin. Kirkon sanoma on tarkoitettu kaikille. Saavutet-
tavuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten mahdollisuut-
ta osallistua ja olla osallisina riippumatta henkilön omi-
naisuuksista, esimerkiksi toimintarajoitteesta, vähemmis-
töön kuulumisesta, kielestä tai kommunikointitavasta tai
vähävaraisuudesta.

Esteettömyys on edellytys saavutettavuuden toteutu-
miselle. Esteettömyydessä on kyse ihmisten moninaisuuden
huomioinnosta rakennetun ympäristön suunnittelussa ja
toteuttamisessa. Tiedon saanti omalla kielellä tai omalla
kommunikaatiotavalla lisää yhdenvertaisuutta.

Lehden pääasialliset ilmestymismuodot ovat edelleen
piste- ja Daisy -muotoinen äänilehti. Lisäksi syksyn 2020
kuluessa lehti saadaan Näkövammaisten liiton Tiedon-
hallintapalvelun kautta jakoon luetusmuodossa ainakin
tekstiversiolla, mahdollisesti daisy-äänilehtenä.

Lisäksi uutta on kesäkuussa ensimmäisen kerran ilmes-
tynyt Saavu Kirkkopostin podcast -julkaisu. Sen jakelu-
reittejä vielä vähän etsitään, jotta se olisi mahdollisim-
man saavutettava.

*Maksuttoman piste- ja äänilehden tilaukset:
arja.kunnala@evl.fi*

*Muut tiedustelut: ext-tuula.paasivirta@evl.fi
(piste- ja äänilehti) tai tuomo.burman@burha.net
(podcast). Kokosi Tuula Paasivirta*

Ääni-ilmaisun lumo kestää

Teksti: Timo Kuoppala

Kuuntelemisen viehätys ja ilo eivät ole kadon-
neet minnekään, vaikka visuaalinen tiedonvä-
litys viestintää hallitseekin. Jo ennen korona-
aikaa yhteisöt ja yritykset alkoivat edistää aat-
teidensa ja tuotteidensa menekkiä puhutun
sanavallalla.

Pandemian tuoma puolipakollinen kotoilu on vain li-
sännyt kysyntää monipuoliselle palveluille. Podcastien
rinnalle on kasvanut nopeasti puhetta ja musiikkia välit-
täviä striimauspalveluita, jotka tuovat konsertit, draaman
ja luennan kaikkien kuultaviksi.

Nimekkäät artistit saavat paljon kaipaamiaan mahdol-
lisuuksia musisointiin joko ilmaisissa tai maksullisissa esi-
tyksissä. Suorien lähetysten lisäksi tilaisuudet ovat on-
neksi useinmiten kuunneltavissa ainakin jonkin aikaa esi-
tyksen jälkeen. Kanavia tarjoavat YLE:n Areena, Youtu-
be, Facebook ja monet muut striimauspalveluiden tuot-
tajat. Sohvilla voi kuunnella niin a cappella yhtye Rajaton-
ta, Heikki Salonen Miljoonasadetta, Joose Ojalaa kuin Hel-
singin kaupunginorkesteria. Tarjonta on vastannut kuuli-
joiden odotuksia. Ainoa valituksen aihe lie ollut välispiik-
kien heikko kuuluvuus.

Oopperan ystävät ovat toivottavasti löytäneet ainakin
Kansallisoopperan Stage24 ja Operavision -sivustot. Nii-
den kautta saa kuultavakseen laadukkaita maksuttomia
tallenteita klassikoista harvoin esitettyihin teoksiin. Kum-
mankin palvelun tarjonnasta voi saada muistutuskirjeen
sähköpostiinsa tai viestin somen kautta.

Poikkeusolot tuovat kuunnelmien ja runouden ystäville
uutta kuultavaa. Kansallisteatteri on avannut oman Ää-
nikanavansa tarjoamalla kuunnelmatulkinnan Ernst He-
mingwayn romaanista Vanhus ja meri. Valitettavasti se
poistui jo ohjelmistosta, mutta Michael Baranin paritunti-
nen Tyttö, joka käveli on edelleen kuultavissa ja lisää ää-
nidraamaa on luvassa.

Äänikanavasta löytyy myös Kansallisteatterin näytteli-
jöiden tulkintoja Jenni Haukion kokoamasta antologias-
ta Katso pohjoista taivasta. Osa yksi on jo kuunneltavis-
sa osoitteessa ja loput kaksi osaa julkaistaan elokuussa
2020.

Facebookin kautta löytyi lokakuun loppuun saakka
kuunneltavissa oleva "paikkasidonnainen kuunnelma
Vierellä käy". Se on ääniteos, joka kietoutuu Helsingin
Vanhankaupunginlahden Lammassaaren maisemiin.

YLE:n kuunnelmia löytyy Areenasta jo melkoinen mää-
rä, muiden muassa jännäreitä (esim. Chandlerin Pitkät
jäähyväiset) ja klassikkoromaanien dramatisointeja (Lin-
nan Tuntematon sotilas, Waltarin Sinuhe egyptiläinen).
Se lapsuuden illoista jotenkin mieleen jäänyt teos saattaa
hyvinkin olla Areenan varastossa odottamassa. On siel-
lä myös Juhani Peltosen Elmo ja Arto Paasilinnan Onnel-
linen mies. Areenasta löytyy lisäksi hyvä valikoima YLE:n
omaa tuotantoa olevia äänikirjoja.

RIIKA YLLÄTTI

Ihanaa, että taas saa matkustaa! Koronavirus lymyilee yhä ihmisjoukoissa, joten maltti on valttia! Ensimmäisten joukossa lähdin kuitenkin – ja onneksi – laivalla avustajani kanssa Riikaan, missä en aiemmin ollut käynyt.

*Teksti: Eija-Liisa Markkula
Kuvat: Hellevi Holopainen*

Tuntematon maa sekä outo, kauniisti ja selkeästi sointuva kieli, ja vielä joka kesälle kaipaamani merimatka, siinäpä mainio yhdistelmä! Olin kuvitellut Riian jonkinlaiseksi 90-luvun Tallinnaksi, vaan eipä, ei, sinne päinkään! Helsinkiin verrattuna Riika on vanhempi ja asukasmäärältään 100 000 suurempi. Ennakkoluulot sen kuin karisivat.

Luulin kaupungin sijaitsevan Riianlahden rannalla, mutta kerrostalon kokoinen Silja Serenade kõnysi vastavirtaan ylös Väinäjokea noin 15 kilometriä ennen kuin saavuimme matkustajasatamaan. Sen jälkeen tulee Riian vanha kaupunki, ja siitä taas edelleen nykypäivän Riika. Väinäjoki saa alkunsa jostain kaukaa Venäjältä, tekee sitten suuren mutkan Valko-Venäjällä ja nousee ylös Latviaan laskeakseen lopulta Itämereen. Joen latviankielinen nimi on Daugava, joka on lainattu useimpiin valtakielisiin. Haluaisinpa tietää, mistä juontaa juurensa tuo suomen Väinä-nimi Daugavalle!

Mutta Riikaan! Yleisilme on jossain määrin keskieuroopalainen: vanhat arvorakennukset ovat menneiltä vuosisadoilta ja kansainvälisten hotelliketjujen ja pankkien peili-ikkunoin varustetut tornitalot tältä vuosituhannelta. Venäläisyyttä tuo mieleeni autoliikenteen kova vauhti ja pitkät korttelivälit. Julkinen liikenne hoituu raitiovaunuilla ja trollibusseilla, metroa Riassa ei ole. Toisaalta suurkaupungin vaikutelmaa antaa kansainvälinen bussitermiinaali ja rautatieaseman aikataulu, jonka mukaan Riasta on suora yhteys mm. Moskovaan, Kiovaan ja Minskiin. Ehkä johtuu koronasta, mutta kaduilla väkeä on vähemmän kuin Helsingissä. Yleinen siisteystaso on aika samanlaista. Turisteja on vähän. Näkyvimmän joukon muodostamme me Siljan tuomat n. 2000 suomalaista.

Esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota siinä määrin, että jalkakäytävien reunat on luiskattu ennen suojateitä. Liikennevaloissa on monenlaisia äänisignaaleja, jopa linnunääntä matkivia. Hotellimme lähellä olevassa suuressa risteyksessä kuului neljää eri ääntä. Ohjaavia listoja em-

me havainneet missään, emme myöskään yhtään piste-kirjoituksella olevaa kylttiä tai laattaa. Toisaalta avustajani ei nähnyt koko matkalla minua lukuun ottamatta ketään, joka olisi edellä mainittuja kaivannutkaan, ei valkoisen kepin tai opaskoiran käyttäjää. Minuun keppeineni suhtauduttiin luontevan neutraalisti.

Ravintoloita ja kahviloita terasseineen oli paljon. Niissä osattiin englantia ja asiointi oli helppoa. Hintataso oli selkeästi halvempaa kuin meillä, muttei mitenkään erityisen halpaa. Ruoka ja leivonnaiset totesimme oikein maistuvaisiksi. Etenkin on mainittava leivonnaisten suuri koko, mikä on tyyppillistä myös virolaisille kahviloille. Eräässä kahvilassa sain niin suuren kirsikkatortun palan, että siitä olisi riittänyt neljälle.

Pandemian leviämisen estäminen oli hoidettu hyvin niin, että heti sisäänkäynnin lähettyvillä oli käsidesi, pöytiä ja istuimia oli harvennettu. Eräässä kirkossa penkkeihin oli merkattu rastilla istumapaikat. Hotellimme henkilökunta jakoi aamiaista pistäen kunkin haluamia sortteja tämän lautaselle pleksien suojaamilta tarjoiluvadeilta. Maskeja ei juurikaan käytetty.

Etikkasäilyketiski

Kumma kyllä, emme käyneet yhdessäkään museossa! Minua kiinnostivat kulttuurilaitokset, itse rakennukset, niiden ohjelmistot ja suhtautuminen koronaan. Syyskauden aloitus oli siirretty vasta lokakuun alkuun. Iloinen yllätys oli nukketeatteri Lellu, joka antoi itsestään hyvin aktiivisen kuvan. Mielenkiintoisin rakennus oli Väinäjoen rannalle muutama vuosi ennen Oodia valmistunut Latvian kansalliskirjasto, joka sai nimekseen Valon linna, ilmeisesti moninaisesta muodostaan ja metallilevyillä peitetyistä ulkoseinistään johtuen. Kaikille oville johti paljon portaita, ei luiskia. Yhdellä seinustalla oli esiintymislava katso-moineen. Löydettyämme pääsisäänkäynnin emme päässeet suurta aulaa pidemmälle, koska turisteille talo oli auki vain yhtenä päivänä viikossa ja olimme paikalla väärä-

Latvian kansalliskirjasto, vasemmalla Keskustorin hallit.

nä päivänä. Emme päässeet edes 8. kerroksen näköalaterassille emmekä aulasta avautuvaan lukusaliin, jossa ei ollut ainuttakaan lukevaa ihmistä. Avustajani silmäili kummeksuen ympärilleen ja sanoi: "Ihan kuin oltais jääkaapissa, seinät on metallia!" Paikalla olivat vain pääsyämme hillityllä äänellä rajoittava virkailija sekä vahtimestari, joka johdatti meidät ulosmenoon tarkoitettulle ovelle.

Näytti muutenkin olevan yleinen tapa, että yleisöä palvelevat henkilöt esim. myyjät olivat liikkeissä taka-alalla ja hillityn neutraalisti neuvoivat kysyttäessä, tai mikäli eivät osanneet kieltä, vain kohauttivat olkapäitään tai ravistivat päätään sanomatta mitään. Tällaisen käyttäytymisen muistan myös Pietarista. Kirjakaupat kiehtovat minua aina, vaikka en tavanomaisia kirjoja lukemaan pystykään. Joka reissultani ostan kyseisen maan keittokirjan – ja langat yhteen sukkapariin. Nyt (taas!) löysin lisäksi mielenkiintoisen matkaoppaan nimeltä Shakespeare's London on 5 Groats a Day, jossa on ohjeita ja tietoutta 1600-lu-

vun alun eli Shakespearen ajan Lontooseen tulevalle matkailijalle. Englanninkielistä kirjallisuutta löytyi yllättävänkin paljon. Nukketeatteri Lellua vastapäätä olevassa kirjakaupassa muuten oli Maailman ihanimpia eläinkäsinukkeja. Mitä ihmettä varten en kuitenkaan ostanut sitä lähtyhäntäistä majavaa! Suomalaisten kirjailijoiden teoksia näkyi näyteikkunoissa paljon, päällimmäisinä Soturikissat ja Muumit. Hienoa ja erittäin tärkeää, että löytyy kääntäjiä näiden kahden pienen kielen välille!

Ja sokeri pohjalla! Markkinatori entisissä ilmalaivahangaareissa eli lentokonehalleissa. Ensimmäisen maailmansodan aikana käytetyt ilmalaivat, esim. Zeppeliinit ovat kiinnostaneet minua tänä kesänä aivan tavattomasti, koska noihin outoihin lentokoneisiin liittyi niin paljon draamaa ja uhkarohkeaa kekseliäisyyttä. Nykyään halleissa myydään kaikkea, mitä herkkullista vain voi kuvitella syövänsä. Tuoksut ovat sen mukaiset. Suurista astioista myydään erilaisia säilykkeitä irtopainoperiaatteella, pitkiltä kala- ja merenelävätiskeiltä löytyy pelottavan näköisiä, tuntemattomia olioita. Halleissa kuulee puhuttavan siellä täällä venäjää, jonkin tiskin valtiattarena on arvovaltaisen oloinen tuhti venäläisrouva, joka ei osaa muita kieliä, mutta puhuu hersyvästi paljon kaikille.

Riasta lähtiessämme Terbatas-kadulle rakennetaan puitteita suurelle kuukauden kestäväälle kulttuuritapahtumalle. Paikalle rakennetaan esiintymislavaa ja kannetaan valtavissa ruukuissa olevia oliivi- ja sitruspuita... mutta laiva lähtee... Silja Serenade on keula etelään eli maaseudulle päin eikä mahdu satama-altaassa tekemään U-käännöstä, ihmettellemme. Käsittämättömän ketterästi se kääntyy paikallaan melkein päin kuin salaa 2100 matkustajaltaan ja lähtee liukumaan arvokkaasti Daugavaa myötävirtaan kohti Itämerä.

Lukijan aarrearkusta 7

Toimittanut: Gyöngyi Pere-Antikainen

Hyvät lukijamme

Olivatko parhaat kesäkirjanne kepeitä ja viihdyttäviä? Vai ehdittekö keskittyä pitkään suunnittelemaan lukuhaasteeseen? Yhtä kaikki: lukemisen ilo ei haihdu paahtavan aurinon alla, se sulostuttaa suloisintakin kesää. Kesälukemisiaan suosittelevat nyt vakiolukijoittemme lisäksi muutam uudet nimet.

Jatkoa odotetaan! Kertoisitteko meille kirjasta, joka on viime aikoina jäänyt erityisesti mieleenne? Koskettava lukukokemus, merkityksellinen tietokirja, erityisen viisas tai viihdyttävä romaani, säväyttävä elämäkerta... Kirjallisuuden lajilla ei ole väliä, tärkein on oma elämyksellinen lukukokemuksenne! Pyydämme tiiviin ja persoonallisen, lauseenparin pituisen selityksen suosituksenne tueksi. Ja korostakamme itsestäänselvien klassikoiden sijaan harvinaisempia helmiä!

Odotamme suosituksianne joko sähköpostitse osoitteeseen: palaute@kajastuslehti.fi tai vaikka postikortilla osoitteeseen: Kajastus, Marjaniementie 74, 00930 Helsinki. Lukuilo on jaettu ilo, olkaa hyvät!

Colson Whitehead: Nikelin pojat

Tämän vuoden Pulitzer-palkinnon voittaja. Tositapahtumiin perustuva, kauniisti kirjoitettu, henkeäsalpaavan koskettava tarina väkivaltaan upotetun sisäoppilaitoksen pojista. Kirjassa on mieletön ilmaveivi lopussa.

Jennifer Clement: Rakkaudesta aseisiin

Päähenkilöinä ovat floridalainen autossa asuva pikkutyttö ja hänen äitinsä, sekä meksikolainen maahanmuuttajanainen. Traaginen, humoristinen ja aivan loistavan inhimillisesti kuvattu tarina kertoo kierrepallolla Yhdysvaltojen massiivisesta käsiaseongelmasta ja ihmisten kummallisista arvomaailmoista. Äänikirjan lukija on niin ikään loistava.

- Olli Lehtinen

John Fowles: Ranskalaisen luutnantin nainen

Romaanin tapahtumat sijoittuvat 1800-luvun loppupuolelle, jolloin viktoriaaninen elämänmuoto alkoi vähitellen antaa tilaa uusille tuulille. Tarina kertoo nuorehkon miehen traagisesti päättyvästä hulluuntumisesta salaperäiseen naiseen. Kerronta on moniselitteistä ja osin vaikeatajuista, mutta kuitenkin niin kiehtovaa, että olen palannut romaanin pariin aina uudelleen noin kymmenen vuoden välein ja löytänyt siitä joka kerta eri asioita. Ensimmäisellä kerralla luin sitä puhtaasti rakkauskertomukse-

Kuva: Bethany Laird/Unsplash

maaisella kerralla luin sitä puhtaasti rakkauskertomukse-
na, jonka loppuratkaisu tyrmistytti ja jätti minut ymmäl-
leni. Toisella lukukerralla kirja tarjosi runsaasti kiintoisaa
knoppitietoutta viktoriaanisen aikakauden kulttuurista ja
moraalikoodistosta. Kolmannella lukukerralla olin jo it-
se alkanut kirjoittaa jännityskuunnelmia ja etsin motii-
via naispäähenkilön käyttäytymiselle. Mikään dekkari kir-
ja ei ole, mutta ihailen kirjailijan tapaa viljellä christiemäi-
siä: hämääviä kaksoismerkityksiä, joilla lukijaa johdetaan
harhaan.

- Anne Huttunen

Kati Hiekkapelto: Tumma

Erittäin mielenkiintoisesti kirjoitettu dekkari, joka vie lu-
kijansa Keski-Eurooppaan, Serbian kuumaan kesään. An-
na Fekete on poliisi Suomessa, hän lähtee viettääkseen
kesälomansa synnyinkaupunkiinsa Serbiassa. Lomasta
tuleekin murhamysteeri, johon vaikuttavat myös oman
perheen vaietut salaisuudet. Hiekkapelto kuvaa todella
hyvin nyky-Serbian korruption ja kiristyneen pakolaisti-
lanteen.

- Kinga Koski

Håkan Nesser: Pääsky, kissa, ruusu, kuolema

Kirjakauppias kuulee papilta, että nainen on vaarassa jou-
tua aviomiehensä murhaamaksi. Kauppiaalla on kuiten-
kin kiire ulkomaille, eikä hän ehdi keskittyä asiaan. Palat-
tuaan hän kuulee, että sekä vaimo että pappi ovat kuol-
leita! Kirjakauppias alkaa tutkia asiaa ensin yksityisetsivä-
nä ja myöhemmin poliisin palveluksessa. Rikoksen jäljet
johtavat jopa Kreikkaan saakka... Håkan Nesser on eräs
Ruotsin arvostetuimpia dekkaristeja, eikä hänen menes-
tyksensä perustu hillittömään väkivaltaan vaan pikem-
minkin älykkääseen päättelyyn.

- Jorma Haakana

Edna Hong: Rakkauden laakson lapset

Kiinnostaako vammaishistoria ja hyväksytkö lukulistalle-
si myös uskonnollisia kirjoja? Tämä kirja kertoo liikunta-
vammaisen Güntherin ja monien muiden eri tavoin vam-
maisten ihmisten elämästä Saksassa 1920-luvulla ja sen
jälkeen natsiaikana. He asuvat kristillisessä Beetel-yhteis-
össä, jossa rohkea pastori uskaltautuu suojelemaan hei-
tä, kun natsihallinto käy hengenvaaralliseksi.

Sue Townsend: Mikä tsäkä, Hadrianus

Tämä on yksi pitkäaikaisista suosikeistani, hervottoman
hauska päiväkirjaromaani brittiläisestä teinipojasta, jo-
ka itse uskoo olevansa huikean älykäs. Älykyys ilmenee
laajana sanavarastona ja kykynä kirjoittaa tyyppillisiä tei-
nitenavan runoja, mutta ei lainkaan auta häntä ymmärtä-
mään esim. oman perheensä sotkuisia ihmissuhdekuvioi-
ta. Teos luokitellaan joskus nuortenkirjaksi, mutta se hu-
vittaa varmaan enemmän aikuista kuin päähenkilön ikäis-
tä lukijaa.

- Satu Linna

**Kolmen kappaleen probleema on kiinalaisen Liu Cixin
mainio scifi-romaani (peli).**

Kulttuurivallankumouksesta nanoteknologian kautta ih-
miskunnan kohtalon hetkiin. Kirja on verkkopeli, josta en
ensilukemalla tainnut täysin selvitä. Ennustuksia, arvoi-
tuksia ja salaliitto. Erilainen lukuelämys.

- Kirjatoukka

*Suosittelen kahta ankeriaista puhuvaa kirjaa, mutta näissä
on niin paljon muutakin - ja ne antavat ajateltavaa.*

Graham Swift: Veden maa ilmestyi jo 1980-luvulla, mut-
ta on vuosia odotellut ”tärkeiden luettavieni” listalla. Pää-
henkilö on historianopettaja, mutta opettaa sitä yksit-
täisten henkilöiden ja tuttujen ympäristöjen avulla. Kaik-
ki tapahtuu Englannissa laajalla soisella Fenlandin alueel-
la, jonne ankeriaat nousevat.

Patrik Svensson: Ankeriaan testamentti ilmestyi tämän
vuoden alussa. Se on kertomus isästä ja pojasta, ympäris-
töjen muuttumisesta ja etenkin ankerioiden vaelluksesta
Sargassomerelle kuolemaan. Todella outoja otuksia! Täs-
sä kirjassa kerrotaan Swiftin kirjasta, joten parasta lukea
ne tuossa järjestyksessä.

- Eija-Liisa

Lori Nelson Spielman: Toscanan tytöt

Ahmin Toscanan tytöt melkeinpä yhdessä päivässä. Niin
mukaansatempaava se oli. Kirja kertoo rakkaudesta kol-
men sukupolven naisten ja yhden miehenkin näkökul-
masta, perhesiteiden merkityksestä, sisaruudesta, aidos-
ta kiintymyksestä sekä teeskennelystä lojaalisuudesta.
Fontanan perheen toisiksi syntyneitä tyttöä varjostaa
kitous. Mutta miten käy Emilian ja Lucyn sekä heidän iso-
tätinsä, joka pyytää heitä matkaseurakseen Italiaan mur-
tamaan kirouksen ja löytämään aidon rakkauden? Se sel-
viää vain lukemalla Toscanan tytöt. Suosittelen.

- Marianne Tenhami

Johanna Sinisalo: Iron Sky - Renaten tarina

Tarina kertoo poliittisesta pelitilanteesta, kun Hitlerin
johtama Saksan kansallissosialistinen puolue lopetettiin.
Tämän seurauksena saksalaisia Natseja lähtee Kuun taka-
pinnalle ja perustaa sinne Kansallissosialistien johtaman
yhdyskuntarakenteen. Johanna Sinisalon fiktiivinen tari-
na on erinomaisen vahva ihmissuhdepelikirja, jossa oste-
taan ja myydään raa’alla pelitasolla ihmislapsosen tunne-
pelirakenteita. Tarina kerrotaan erinomaisella äidinkieli-
lisellä rakenteella.

Stephen King: Tukikohta

Yleisradio mm. tänäänkin on uutisoinut tuosta korona-
riotautirojektista. Kirjan pääsisältöhän lienee, että ame-
rikkalaiseen yhteiskuntarakenteeseen vahingossa pää-
see epidemiaksi virus, joka tappaa ihmisiä valtavasti. Ste-
phen Kingin tarinallinen kerrontatapa juuri minun sielun-
elämän syrjää ruokkii parhaalla mahdollisella tavalla.

- Vike

Heikki Harma ja Tuula Kousa: Hector - Asfalttihippi

Tämä kirja on ihana luomus Heikki Harman kertomana
hänen suloisesta, vahvasti eletystä lapsuudestaan, kou-
luvuosistaan, nuoruudestaan ja varhaisaikuisuudestaan.
Harma kertoo, miten monet hitit saivat alkunsa juuri lap-
sena koetuista elämyksistä luonnossa, esim. Käärme-
saarella (Lauttasaaren edustalla) ja siellä perheen kans-
sa vietetyistä kesistä. Hän kertoo esim. miten hänen en-
simmäinen hittinsä Palkkasoturi syntyi. Harma puhuu
myös hänelle rakkaasta Helsingistä ja miten hänestä tu-
li maailmantuskaa poteva taiteilija. Hän muistelee tavan-
neensa usein muita nuoria Tullinpuomin Primulassa 60
-luvun alussa. Siellä nuoret puhuivat taiteista, rautalan-
kamusiikista ym. sen ajan nuorisomusiikista. Baarissa kä-
vi usein eräs tuntematon, itsevarma piippua polttava
Ile, joka uhosi olevansa vuoden päästä hittilistan ykkö-
nen East Virginia-kappaleella. Totta, Ile, Ilkka Lipsanen te-
ki mitä lupasi. Harma puolestaan lupasi kirjoittaa jatko-
osan miehuusvuosistaan aina tähän päivään asti. Odotan
tätä kirjaa kovasti.

- Aija S.

Kuva: Priscilla Du Preez/Unsplash

Hanna Tuuri: Tuulen maa

Todella hyvän mielen kirja Hanna Tuurin ja hänen miehensä Kiaranin elämästä Irlannissa. Naapurit ja kaikki kertovat avoimesti kuulumisistaan. Sääolot ovat oikukkaat. Irlantilainen ihmisluonto tulee tutuksi. Mukavia tarinoita kerrassaan! Suosittelen luomaan lempeyttä ja iloa tähän ankeaan aikaan.

Anneli Kivelä: Arkea ja juhlaa Katajamäellä

Taattua mukavan, tutuksi tulleen kyläyhteisön kuvailua. Nuorta rakkauttakin on, mutta yllättävän suuren osan kirjan juonta vie kylän vanhojen asukkaiden, Päivikin ja Helmin puuttuminen vähän kaikkeen. Lopussa tilanne selviää ja lukija saa ehkä hyvän mielen. Rentoa hömppää. - Sari

James Webb: Taivaanpoika ja kenraali

Kirjan tarinahan liittyy Toisen maailmansodan loppurutistuksiin. Pohjimmiltaan tarina on nimenomaan rakkaustarina. Tyynen valtameren amerikkalainen sodanjohdon pääkenraali, McArthur, on mm. luomassa nykyistä Japanin valiorakennetta. Tarinan kerronnan kielellinen rakenne on erinomainen. Tässä on hieno kirja, jota kelpaa Daisy-äänikirjana kuulla. Tarinan henki luomuksena on erinomaisen laaja-alainen, ihmisen sieluelämän formaateista kuvailtuna, hyvässä ja pahassa. - Vike

Lentäjätarinat

Koskinen, J. P: Tulisiipi

Suomalaistaustainen perhe lähtee Ameriikan suurta lamaa pakoon rakentaakseen Neuvosto-Karjalassa työläisten paratiisia. Perheen poikaa pitää hengissä yksi ainoa haave: päästä lentäjäksi. Romaani on traagisen ylevä, kielellisesti upea ja saa pohtimaan vapauden olemassaoloa kaikista kahleista huolimattakin. Viime aikojen suurimpia lukuelämyksiä!

Quinn, Kate: Metsästäjätär

Lukuromaani vangitsevimillaan! Toisen maailmansodan jälkeen eräs pieni järjestö monien muiden rinnalla etsii pakoilevia sotarikollisia. Toisaalla Yhdysvalloissa erään uusioperheen tytär pohtii äitipuolensa taustoja. Näitä lankoja yhdistää myytti salaperäisestä julmasta Rusalkasta sekä loistavasti piirretty hahmo: Nina on Siperian perukoilta hävittäjälentäjäksi noussut nainen, ainoa, joka voi tunnistaa pahamaineisen Metsästäjättären. Ninan lentojen kuvaus on jotain unohtumatonta!

Vodolazkin, Jevgeni: Lentäjä

Palkitun venäläiskirjailijan hieno, kuolemaa ja toivoa käsittelevä romaani kertoo kaipausten voimasta, siitä, miltä tuntuu ihmisestä, joka kadotti oman aikansa. Mies herää sairaalassa muistinsa menettäneenä. Hän alkaa kirjoittaa päiväkirjaa pikkuhiljaa palautuvista muistoistaan. Romaani palaa tietyllä tavalla edellämmainittujen kirjojen aikakauteen ja teemoihin - tarkemmin ei kannata kertoa, jotta lukija hahmottelisi tarinaa itse vähä vähältä. Se yllättää ja jää elämään mielen sopukoihin!

- Gyöngyi

► **Toinen tuntematon** -antologiassa kuullaan naisten ääniä kotirintamalta. Kaikki tuntevat Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan. Tässä antologiassa 24 kirjailijaa kertoo naisista Tuntematon sotilas -kirjan taustalta sieltä kotojoukoista. Kävin Urjalassa Pentinkulman päivillä elokuun alussa ja sain sieltä vinkin tähän novellikokoelmaan. Sotaa kokematonkin sai mielessään aidon tunteen siitä, mitä silloin naiset ovat kokeneet.

- Sinikka

Sinikka Lehtinen: Kohtalona Seilin saari

Tositapaukseen pohjautuva historiallinen romaani 1700-luvulta. Nuori nainen karkotetaan Seilin saaren spitaalisiin juonittelun seurauksena. Saaren asukkaiden kohtelu on julmaa, mutta uusi pappi saarnoineen tuo valoa elämään.

Gaby Hauptmann: Etsitään impotenttia miestä

Menestyvä ja kaunis Carmen saa tarpeekseen miehistä, jotka ovat aina hänen kimpussaan. Hän alkaa toivoa rauhallisia koti-iltoja ja laittaa ilmoituksen lehteen. Ja kuinkas sitten kävikään...

- Neulootinen lukutoukka

Enni Mustosen Syrjästäkatsojan tarinoita -sarja

Kirjailijan uusin pitkä sarja, josta nyt viimeksi ilmestyi kirja "Pukija". Enni Mustosen pitkät sarjat seuraavat yleensä tietyn suvun tarinaa vuosikymmenten ajalta. Tämä Syrjästäkatsojan tarinoita -sarja on siitäkin syystä hyvä, että samalla tulee luettua historiasta, jota en kyllä tietokirjoista lukisi, koska en viihdy sellaisten parissa. Tässä tietoa tulee ikään kuin varkain ja kiinnostavalla tavalla tarinan lomassa.

- Mira-Maria Kuudanpaiste

Viime numerosta jäi tilanpuutteen takia pois muutamia aarteita. Julkaisemme ne nyt. Lisäksi kolmen lentämisestä kertoneen kirjan kokonaisuudesta jäi pois kaikkein tärkein, joten uusimme ne kaikki.

EMPPA

Esteetön mielenterveys- ja päihdetyö

Teksti: Tuula Paasivirta

Kuvat: Sininauhaliitto ry/Satu Mustonen

Sininauhaliittoliitto ry aloitti uudestaan esteettömän mielenterveys- ja päihdetyön eli EMPPA-työn helmikuussa 2018. Palvelu on tarkoitettu vammaisille ja pitkäaikaissairaille sekä heidän läheisilleen. Palvelu toimii chatissa ja puhelimesta.

Esteetön päihde- ja mielenterveystyö, eli kotoisammin EMPPA, on tarkoitettu kaikille, jotka tarvitsevat esteettömyyttä ja saavutettavuutta riippuvuuksiin, mielen hyvinvointiin tai mielenterveyteen liittyvissä kysymyksissä.

Esteettömyyteen kuuluu rakennettun ympäristön esteettömyys, tiedon esteettömyys ja asenne-esteettömyys. EMPPA-työn verkkosivulla sanotaan: "Esteettömyys on saavutettavuuden ehto. Kaikilla on oikeus saada tarvitsemaansa tietoa, tukea ja apua. Apu ei saa riippua siitä, miten liikkuu, näkee, kuulee tai ymmärtää asioita".

EMPPA-työn kehittäjä

EMPPA-työn kehittäjänä Sininauhaliitto ry:ssä toimii sosionomi Pirkko Justander. Aikaisemmin hän on työskennellyt Invalidiliitossa sosiaalineuvotajana ja sen jälkeen Naisten Linjalta vähemmistönaisiin kohdistuvassa väkivallan ehkäisy- ja neuvontatyössä.

sä. Pirkko Justander on kahden lapsen isoäiti, vammais- ja köyhyysaktivisti. Hän toimii työssään osa-aikaisesti. Hänen tehtäviinsä kuuluu varsinaisen EMPPA-työn lisäksi yhteyden pitäminen erilaisiin päihde- ja mielenterveystyötä tekeviin järjestöihin ja muihin ammatillisiin ja vertaistuellisiin tahoihin. Hänen yhteistyökumppaneitaan ovat myös erilaiset oppilaitokset. Lisäksi työhön kuluu EMPPA:n omien sivujen ylläpito sekä Facebookissa että verkkosivustolla.

Empan palvelut

Emppa-työn omia palveluja ovat #emppachat maanantaisin klo 15-17 ja #emppakeskusteluokio puhelimesta. Henkilökohtaisen puhelinkeskustelun voi varata sähköpostilla tai tekstiviestillä. Katso tarkemmat ohjeet ja tiedot tämän jutun lopusta.

Chatpalvelussa on Pirkko Justanderin oman chatpäivystyksen lisäksi kokeiluluontoisesti joka toinen maanantai chatin päivystysajalla tarjolla kriisityöntekijän palvelut eli vastaaja-

na on ollut anonyymi kriisityöntekijä 1.1.2020 alkaen. Tästä kriisityöntekijän palvelun jatkosta ei ole Justanderin mukaan vielä päätetty. Joka tapauksessa palvelut kesälomatauon jälkeen jatkuvat Pirkon hoitamina.

Facebookin Sininauhaliiton EMPPA-sivuilla julkaistaan tietoa mielenterveydestä ja päihdeistä. Lisäksi sieltä löytyy toipumiskertomuksia.

EMPPA

Esteetön mielenterveys- ja päihdetyö

Oletko huolissasi jostain riippuvuudesta? Onko sinulla mielen hyvinvointiin tai mielenterveyteen liittyviä kysymyksiä?

#emppachat netissä

maanantaisin 15-17 sivulla emppa.fi (chat avautuu sivun oikeasta alalaidasta pinkistä laatikosta).

#emppakeskusteluokio puhelimesta

Voit varata henkilökohtaista ja maksutonta keskusteluapua sähköpostilla emppa@sininauha.fi tai tekstiviestillä numerosta 044 722 94 29.

Sinuun otetaan yhteyttä arkisin ja keskusteluajasta sovitaan erikseen. Aikoja on tarjolla 8-18 välisenä aikana. Keskustelu on luottamuksellinen. Sähköpostisi ja/tai puhelinnumerosi hävitään keskustelun päätteeksi. Olet lämpimästi tervetullut EMPPA-työn asiakkaaksi!

VIHREÄN KULLAN KULTTUURITIellä

Teksti ja kuvat: Pasi Päivinen

Ulkomaan matkailun keväällä pysäyttänyt ja sitä edelleen rajoittava koronaviruspandemia on vaikuttanut kotimaan matkailun kasvuun myönteisesti. Suomen kiinnostavat matkailureitit, kuten Kuninkaantie, Pohjanlahden rantatie, Revontulentie, Saariston rengastie, Sininen tie, Taikayöntie, Tervantie, Via Karelia ja Vihreän kullan kulttuuritie, ovat tulleet monille tutuiksi. Matkasin halki Vihreän kullan kulttuuritien idästä länteen Parikkalan Särkisalmelta Mäntyharjun Vihantasalmelle elokuun alussa.

Vihreän kullan kulttuuritie kulkee metsien ja vesistöjen muovaamassa itäsuomalaisessa maisemassa Saimaan rantoja myötäillen. Sen varrella on sykehdyttävän kauniita järvimaisemia, ikimetsää, kulttuurihistoriallisia nähtävyyksiä, viihtyisiä kirkonkyliä ja kauniita rantoja.

Ennen varsinaiselle Vihreän kullan kulttuuritielle suunnatamista poikkesimme aamusta Parikkalan Siikalahdelle. Siikalahti on Simpelejärven itäosan umpeenkasvava lahti. Poikkeuksellisen monimuotoisen pesimä- ja muuttolinnustonsa ansiosta Siikalahti on Sisä-Suomen arvokain lintukosteikko ja se lintujen liverryksen määrä tekee vaikutuksen jokaiseen kävijään. Siikalahdelta suuntasin Parikkalan Särkisalmelle ja aloitin matkan pitkin Vihreän kullan kulttuuritietä kohti Savonlinnaa ja pysähdyin ensimmäisenä Punkaharjun taajamaan.

Punkaharju, Kerimäki ja Savonlinna

Punkaharjun kansallismaisema on kappale kauneinta Suomea. Venäjän tsaari Nikolai I ihastui Punkaharjuun ja määräsi alueen suojeltavaksi vuonna 1843. Noin seitse-

Kerimäen puukirkko on maailman suurin puukirkko.

män kilometrin matka harjualueen halki on kiistatta reitin kaunein kohta Puruveden välkehtiessä harjun pohjoispuolella ja Pihlajaveden eteläpuolella. Suomen kaunein tie, Harjutie, on tullut ajettua lukuisia kertoja autolla ja polkupyörällä Punkaharjulla aikaisemmin vieraillessani. Siellä on myös erittäin kiinnostavat kulttuurikohteet: Lus-

Kerimäen puukirkko sisältä.

ton metsämuseo ja Taidekartano Johanna Oras. Upea kallioon louhittu Retretin taidekeskus on aloittelemassa toimintaansa uudelleen Saimaan Taideluolana ja digitaalisenä taidekeskuksena.

Luston metsämuseossa selviää metsän merkitys Suomelle ja suomalaisille eri näkökulmista. Suomen pinta-alasta 78 prosenttia on metsätalousmaata. Metsät ovat Suomen merkittävin uusiutuva luonnonvara ja tärkeä osa kansallisvarallisuuttamme. Metsästä puhuttaessa on käytetty usein termiä vihreä kulta. Metsäteollisuus kuuluu Suomen kansantalouden peruspilareihin vuotuisen liikevaihdon noustessa noin 20 miljardiin euroon, joka on maamme nettoviennistä 27 prosenttia. Lustossakin olen vierailut useaan otteeseen, sillä näkemistä ja kokemista riittää useiksi vierailukerroiksi, mutta tällä kerralla emme ehtineet aikataulusyistä poiketa sisälle museoon. Luston läheisyydessä harjualueella on kuitenkin mielenkiintoinen metsäntutkimuslaitoksen puulajipuisto, jonne poikkesimme. Se on perustettu 1930-luvulla tarkoituksena tutkia puulajien ominaisuuksia ja menestymistä Suomen oloissa. Puistossa on yli 50 puulajia, joista suurin osa on havupuita.

Punkaharjulla voisi helposti viettää aikaa vaikka viikon, mutta ideamme oli ajaa kulttuuritie läpi vuorokaudessa ja matka jatkui kohti Savonlinnaa pienen koukkauksen kautta Kerimäelle. Vihreästä kullasta rakennettu Kerimäen vanha puukirkko on niin merkittävä kulttuurikohte, ettei sitä voi ohittaa. Maailman suurin puukirkko otettiin käyttöön helluntaina vuonna 1848. Sinne mahtuu yli 3000 sanan kuulijaa istumaan ja tarvittaessa 2000 vielä seisomaankin. Opas kertoi, että kirkko oli juuri maalattu ulkopuolelta ja maalia oli kulunut 4000 litraa. Seuraava kohde, joka vaatii remonttia, on kirkon katto. Kulttuurihistoriallisesti merkittävästä rakennuksesta pidetään Ke-

rimäellä hyvää huolta.

Yksi Suomen kauneimmista kaupungeista on vesistön ympäröimä Savonlinna. Viihtyisällä kauppatorilla on mukavaa flandeerata katsellen laivoja ja vilkasta torielämää. Olavinlinna on kaupungin sydän, joka on reitin merkittävin kulttuurikohte.

Olavinlinnan perusti vuonna 1475 tanskalaissyntyinen ritari Erik Akselinpoika Tott. Päälinna saatiin puolustusvalmiuteen noin 10 vuodessa. Välittömästi päälinnan valmistuttua käynnistettiin saaren itäpuolella kaksitornisen ns. esilinnan rakennustyöt. Kokonaisuudessaan työ saatiin valmiiksi 1400-luvun loppupuolella. Viisitorninen kalliosaaresta nouseva linna edusti aikansa uusinta puolustusarkkitehtuuria pyöreine torneineen ja korkeine kehamuureineen.

Kuten tunnettua Ruotsi menetti Olavinlinnan venäläisille, jotka rakensivat sitä entistäkin vahvemmaksi. Generaali Aleksandr Suvorov (1730-1800) lähetettiin Kustaa III:n sodan jälkeen Suomeen, jossa hän asui toista vuotta suunnittelemassa ja johtamassa Turun rauhan rajan linnoitustöitä. Jäljet näkyvät myös Olavinlinnassa, jota vahvistettiin kestäämään ankaraakin piiritystä "pääkaupungin kivikilven" pohjoisena päätepisteenä. Suomalaisestikin sukujuuriltaan joissain yhteyksissä katsottu ja sujuvaa suomea puhunut Venäjän sotasankari on nyt Itä-Suomessa ajankohtainen myös siksi, että Aleksandr Suvorovin turistireittiä ollaan avaamassa erityisesti venäläisturisteille.

Sulkava, Puumala, Ristiina ja Mäntyharju

Vihreän kullan kulttuuritie kääntyy Savonlinnan länsipuolelta Kallilahdesta etelään päätyen seuraavaksi Sulkavalle. Suursouduistaan tunnettu kunta on rakentunut vanhan uittoväylän varrelle Saimaan Uitonvirrasta nou-

Puumalansalmen silta on 781 metriä pitkä.

► sevan jyrkkään rinteeseen. Minuun teki Sulkavalla luonnon kauneuden lisäksi vaikutuksen viehättävä puutalomiljöo pittoreskeine mansardikattoisine taloineen. Soutustadion ei autiudessaan näyttänyt juuri mitään, mutta autiolla kirkonkylän torilla oli sentään kivistä veistetty soutajapatsas muistuttamassa soutupitäjästä. Tänä vuonna suursoudutkin peruttiin koronan vuoksi, ja Sulkava vaikutti uneliaalta kylältä.

Matka jatkui itäsuomalaisessa järvi- ja metsämaisemissa Saimaan Gibraltarille Puumalaan. Puumalansalmen silta on vaikuttava rakennelma, jolla on pituutta 781 metriä, ja joka ylittää Saimaan syväväylän 31 metrin korkeudessa. Aivan sillan kupeessa on satamatori. Vilkkaassa satamassa höyrylaivat töräyttelevät merkinantotorviaan ja mieli tekee nous-

ta kyytiin. Edellisen kerran Puumalassa käydessäni nousinkin aidon tervehdyksen, SS Wennon, kyytiin ja seilasimme Saimaan aalloilla, mutta nyt siihen ei ollut aikaa. Satamatorilla on mukavaa katsella kaunista järvimaisemaa ja seurata paikallista letkeää elämänmenoa sekä nauttia torin antimista. Päädyin kuten varmasti moni muukin matkailija on tänä kesänä päätenyt maistelemaan näyttelijä Ville Haapasalon georgialaista herkkua nimeltä hatsapuri. Se on täytetty juustoleipä, Georgian kansallisaihe ja suojeltu ruoka, jolle on jopa kansallinen juhlapäivä, 27. helmikuuta. Kauppa hatsapurikojulla kävi kuin siimaa, sillä Ville Haapasalon tunnettuus saa ihmiset hänen koulunsa ostamaan kohtuullisen hintavan, 12 €, maksavan hatsapurin. Ville on hyväntuulisuudessaan ja palveluhaluut-

nessaan miellyttävä tuttavuus, joten luultavasti kauppa kävisi, vaikka hän myisi mitä tahansa syötävää tai juotavaa. Ville on ihastunut georgialaiseen keittiöön, ja hän pyörittää Helsingissä georgialaista ruokaa tarjoavaa ravintola Purpuria. Hatsapuri on tuhti rasvainen leipä ja juustotäyte, ihan maistuva, mutta ei kuitenkaan yllä minun suosikkiruokien listalle.

Puumalasta matka jatkui Sahanlahdelle ja edelleen Pistohiekalle. Saimaan alueen ehkä upein hiekkaranta on Pistohiekalla, jota poikkesimme ihastelemaan. Väkeä oli liiankin paljon, joten sekaan ei tahtonut mahtua ja se sai meidät jatkamaan matkaa pian.

Tie Puumalasta Ristiinaan on reitin toiseksi kaunein osuus Punkaharjun harjualueen jälkeen. Saimaa välkehtii paikoittain tien molemmilla puolilla ja Alueelle osuu myös ikimetsä-alueita: Puumalan Sielusenmäen Stora Enson aarnimetsä ja Lohikosken valtionmetsä. Arkeologisesti arvokas alue on Ristiina-Hurissalo -tien varrella olevat kalliomaalaukset. Reitin läntistä päätepistettä lähestyttäessä kohdalle osuu vielä historiallinen uittopaikka Miekankoski ennen Mäntyharjun kirkonkylää. Mäntyharjun keskustaan on hieno päättää retki, sillä siellä on poikkeuksellisen hyvin säilynyt, pääasiassa 1800-luvulla rakennettu puutalokokonaisuus. Reitti jatkuu vielä Vihantasalmelle, jonne päätimme retken iltahämärissä ja sieltä jatkoimme edelleen yöllä hiljentyneessä liikenteessä kotiin.

Ville Haapasalo myy hatsapureja Puumalan satamatorilla.

Juice sai kadun ja lyriikkapylväät Juankoskelle

Laulaja-lauluntekijä, kirjailija, runoilija ja kansantaiteilija Juice Leskinen syntymästä on tänä vuonna tullut kuluneeksi 70 vuotta. Juicen syntymäpäiväänsä, Juankoskelle, perustettiin Juicen tori jo 1980-luvulla, vuonna 1995 pystytettiin puolestaan kuvanveistäjä Villu Jaanisoon veistämä näköispatsas ja uusimpana vuonna 2020 pystytettiin Juicen lyriikkapylväät sekä avattiin Juice Avenue.

Teksti ja kuvat: Pasi Päivinen

Juicen tori remontoitiin Kuopion kaupungin toimesta taiteilijan 70-vuotissyntymävuoden kunniaksi ja näköispatsas siirrettiin uudelle paikalle. Uudesta patsaan sijoituspaikasta voidaan olla montaa mieltä ja oma mielipiteeni on se, ettei paikan valinta ollut onnistunut, sillä nyt Juice seisoo R-kioskin vieressä Ostola-

nimisen liikekeskuksen vastapäätä. Koska Juicen torin keskiosa on nyt kokonaan varattu parkkipaikoiksi, piti patsas siirtää jompaankumpaan reunaan, ja torin toisella reunalla oleva legendaarinen ravintola Pataruuki olisi sopinut paljon paremmin Juicen patsaan taustalle.

Remontin yhteydessä torille asennettiin erikoisia lyriikkapylväitä, joihin on kaiverrettu Juicen tunnettujen laulujen sanoja. Päivällä lyriikkapylväät eivät erotu selvästi, mutta pimeällä valaistuna ne voivat olla jo vaikuttamampi näky. Lyriikkapylväiden toivotaan houkuttelevan matkailijoita Juankoskelle, ja niitä minäkin lähdin päiväretkelle kesähuvilaltani katsomaan ja join perinteiset torikahvit Juicen patsaan vieressä.

Vuonna 2017 Kuopion kaupunkiin liitettyssä Juankosken taajamassa on toki muutakin kiinnostavaa nähtävää kuin Juicen tori, sillä Juankoski on perinteikäs teollisuuspaikkakunta. Juankosken teollinen historia alkaa vuodesta 1746 ja idyllinen 1800-luvulla rakentunut ruukkialue on keskeinen osa taajamaa. Tehdasalue rakennuksineen on säilynyt kokonaisuutena alkuperäisessä asussaan tähän päivään saakka ja on ehdottomasti vierailun arvoinen. Strömsdalsbruk, sittemmin Juantehdas, oli Suomen ensimmäinen vain järvimalmia raaka-aineena käyttänyt rautaruukki.

Juicella on erityinen paikka juankoskelaisien ja ehkä laajemminkin pohjoissavolaisten sydämissä. Juicen lauluissa soi Juankosken lapsuus- ja nuoruusaikojen kaiut, suomalaisen kulttuurihistoria, rock ja vähän iskelmäkin sekä erityisesti henkilökohtainen risainen elämä. Juicen torin ympäristöön kahdeksaan lyriikkapylväaseen tekstit valitsivat juankoskelaiset äänestyksellä sekä Juicen tuotannon oikeuksien omistajat. Lyriikkapylväiden toteutus on erilaisuudessaan ainutkertainen. Pylväiden ideoinnin takana on Ari Tiilikai-

nen LITE-designs Oy:stä. Juicen torilla on myös uutta virtuaalikierron Juicen lapsuusvuosiin, jonka voi ladata älypuhelimellaan torin laidalla olevasta näyttötaulusta ja tehdä puhelinsoveluksen avulla aikamatkan Jussista Juiceksi Juankosken maisemissa.

Pylväisiin kaiverretut lyriikat:

"Kun saavun, tunnen kesätuulen tuoksuvan" (Juankoski here I come)
"Ja sinä hymyilet ja katsot noin, viet minut aamuun uuteen" (Musta aurinko nousee)
"Elämme, kuolemme, rannoilla voimme lastuja laineisiin" (Norjalainen villapaita)
"Määränpää, kuinka tietäisin sen? Mieti en, mä vaellan vaan" (Luonas kai olla saan)
"Varis lentää pellon yli, eikä itke yhtään"
"Sun kanssa katson maailmaa ja samaa unta nään" (Viidestoista yö)
"Kesähelteet, lumisateet, elän tolpan elämää" (Puhelinpylvään henkinen elämä)
"Maailman kyliin mä väsyin, ota syliin" (Pyhä toimitus)

Kinke skannaa rakkaudesta kirjoihin

Kirsti ”Kinke” Rosendahl (s. 1956) on skannannut näkövammaisten käyttöön yli 1200 julkaisua. Suurin osa on kirjoja, mutta on joukossa sellaisia lehtiäkin, joita ei muussa muodossa ole näkövammaisten saatavilla. Kajastuksen edeltäjän ja alkukohdan, Varjojen mailta -lehden ensimmäisen vuosikerran skannaustyö ehti odottaa pari vuotta, mutta korona-aikaan sekin tuli tehtyä.

Teksti: Tanja Rantalainen

Historiallisesti merkittävä ja näkövammaisyhteisölle tärkeä urakka oli Kinken mukaan kaita hänen skannaustöistään vaivalloisin.

- Kirjan tai lehden skannaaminen automaattiskannerilla on vasta varsinaisen työn alku, se helpoin ja tylsin homma. Seison skannerin vieressä ja käänän sivuja. Kuuntelen jotain samalla. Skanneri skannaa kolmen sekuntin välein. Jos en ehdi ajoissa, annan yhden tyhjän sivun pyörähtää väliin, Kinke kuvaa.

Suurin työ on tekstin lukeminen ja käsittely. Jokaisen skannaamansa kirjan tai lehden Kinke on lukenut väli-merkin tarkkuudella. Varjojen mailta -lehden vuoden 1931 numerot olivat vanhoja ja haalistuneita, sivuja oli irti, palstat erikokoisia ja mainoksia siellä täällä. Runo alkoi jostakin kohdasta, mutta jatkuikin aivan toisaalla. Kinken skannaustyö oli käsityötä, tekstien maalaamista ja siirtämistä ja puuttuvien osien etsimistä. Ruotsinkielisen osuuden hän jätti tekemättä.

- Minun ruotsini ei taivu siihen, että pystyisin päättelemään, mikä on runon seuraava säe. Ruotsinkielinen materiaali kuvina on tallessa, jos jotakuta kiinnostaa sellainen salapoliisintyö, Kinke markkinoi.

Varjojen mailta -lehden nyhkytarinat sokkoraukoista menevät nykylukijasta ehkä monessa kohtaa uskottavuuden yli ja ohitse, mutta ajankuvana ne ovat loputto-

man kiehtovia. Kinke luki lehdistä erityisen mielellään näkövammaisyhdistysten vuosikatsauksia.

Varjojen mailta -lehden vuosikerta 1932 saattaa sekin ilmestyä Kinken skannaamana.

- Silloin voitte tosin ajatella, että nyt sillä raasulla ei ollut mitään muuta tekemistä, Kinke nauraa.

Kirjastot kiintopiste

- Olen kotoisin holistiperheestä, jossa aloitettiin aina uusi elämä uudessa osoitteessa. Laskin joskus, että 1,2 vuotta samassa paikassa oli lapsuuden perheessä ennätys. Kun muutin Helsingin Näkinpuistoon vuonna 1986 päätin, että vähään aikaan en ryhdy muuttopuuhiiin ja Näkinpuistossa olen asunut siitä asti, Kinke kertoo.

Kinke syntyi sokeana. Ehkä syynä oli äidin raskausaikana sairastama vihurirokko, sitä ei varmasti tiedetä. Pisimpään perhe viihtyi Oulussa, josta Kinke sanoo olevansa kotoisin.

Kotona ei ollut paljon kirjoja, mutta pikkusiskon kanssa käytiin usein kirjastossa. Lempikirjailijan kohdalla Kinke epäröi, mutta sanoo sitten, että A. A. Milne. Pikkusisko, joka on edelleen läheinen, luki Milneä aikanaan Kinkelle ensimmäistä kertaa.

- Nalle Puh rakentaa talon -kirjasta löydän aina uutta. Se on niin liikuttava ja sympaattinen, eivätkä hahmot ole yksioikoisia, Kinke sanoo.

Kirja on hänestä jo esineenä sellainen, ettei sitä voi laittaa roskiin. Kinken haaveena on aina ollut, että hän saisi asua kirjastossa, kirjojen keskellä.

Moukan tuuria

Kirjahullun suuntautuminen tietotekniikkaan oli Kinken mukaan moukan tuuria. 5-vuotiaana kotoa sokeainkoulun esiopetusryhmään lähtenyt Kinke kävi sokkolan jälkeen tavallisen keskikoulun. Viidennellä luokalla oli ammatinvalinnanohjausta.

- Ammattivalinnanohjaajalla ei ollut mitään tietoa näkövammaisten ammasteista. Luulen, että hän kuvitteli, että tietotekniikka on semmoista reikäkorttien kirjoittamista ja suositteli siksi minulle sitä, Kinke muistelee.

Näkövammaisten ammattikoulussa Kinke kävi ensin yleislinjan ja sitten atk-linjan. Hän huomasi pitävänsä siitä, että sai miettiä ja rakentaa. Kinke oli päätyntynyt oikealle alalle aika lailla vahingossa.

- Valmistuin 1978, kun oli lama. Ilman työkokemusta näkövammaisella ei ollut kummoisiakaan mahdollisuuksia

Kinke ja Renna kotipihalla viime talvena.

työllistyä. Hain töitä kaksi vuotta. Atk-opettajani Lehtisen Heikki oli luvannut, että voin käydä koululla tekemässä tehtäviä ja kävin silloin tällöin Leppävaarassa näkövammaisten ammattikoululla. Kerran Heikki sitten kysyi, olenko hakenut sitä Nesteen paikkaa, Kinke kertoo.

Kinke ei ollut, mutta Heikki laittoi hakemaan. Pian Kirsti palkattiin atk-ohjelmoijaksi ja myöhemmin hän työskenteli Nesteellä järjestelmäasiantuntijana. Kinke vastasi henkilöstön ja palkkahallinnon sovelluksista, vaikka kertoo, että siihen aikaan kaikki tekivät konttorilla kaikkea.

- Eläkkeelle jäin vuonna 2002, kun meno oli mennyt aina vain hullummaksi. Euroihin siirtymisestä selvittiin, mutta työtahti ei rauhoittunut yhtään. Aikataulut olivat aina joidenkin muiden tekemiä kuin niiden, joiden työt piti toteuttaa. Yöunet alkoivat mennä, Kinke kertoo.

Kinke totesi silloin, ettei kukaan kiitä, jos pilaa terveytensä, jäi pois työelämästä, eikä ole katunut kertaakaan. Yksinhuoltajaäidillä on riittänyt kolmen tyttären, kirjojen ja opaskoirien kanssa tekemistä.

Vasikka kevätlaitumella

Eläkkeelle jäämisen aikoihin Kinken piti hankkia uusi tietokone ja hän tuli ostaneeksi sen kylkeen skannerin. Kolmesta tyttärestä keskimääräinen keräsi Agatha Christien kirjoja ja Kinke pyysi, että tytär antaisi hänelle skannat-

tavaksi sellaisen, jota ei löydy näkövammaisten kirjasto Celiasta.

- Olin kuin vasikka kevätlaitumella, kun löysin Celian ulkopuoliset kirjat. Se, että pääsin tutkimaan pääkaupunkiseudun kirjastoverkko Helmetin koko valikoiman ja käymään läpi divareita laajensi reviiirin ihan sfääreihin. Yhteen aikaan menin aina kylässä ensimmäiseksi ihmisten kirjahyllylle. Celiassa on ihan hyvät valikoimat, mutta tuntui ihmeelliseltä, että sai valita kaikki kirjat ihan itse, Kinke kertoo.

Samaan aikaan, kun Kinke oli aloittanut skannaamaan kirjoja itselleen, Näkövammaisten liiton Tiedonhallintapalvelu aloitti a-kirjaprojektin. A-kirja tarkoittaa asiakkaan tuottamaa kirjaa erotuksena e-kirjoista, joita myös oli alkanut ilmestyä. Kinke sai projektin tunnukset ja alkoi vuonna 2002 siirtää skannaamiaan kirjoja alustalle, jossa ne olivat näkövammaisten vapaasti käytettävissä.

- Minulla oli useampi kirja odottamassa projektia, jonka tein tiennyt olevan olemassakaan.

On ihmisillä hullumpiakin harrastuksia. Tällaista se kirjahulluus teettää, Kinke summaa.

VARJOJEN MAILTA

Lehteä mainostettiin sen toisessa numerossa näin:

Voitte allaolevalla kupongilla tilata tämän lehden joka tänä vuonna ilmestyy kymmenenä numerona, mainittakoon että marraskuulla ilmestyy erikoinen juhlaulkaisu sokeain päivän johdosta. Samoin joulunumeromme tulee olemaan hyvin runsassisältöinen. Tilaushinta täksi vuodeksi on 28:- mk. mutta Te saatte maksaa sen sitten kun Teille sopii, lehden lähetämme heti: Varjojen Mailta, toimitus, Helsinki, Pengerkatu 11. B. 34.

Ja sitten runo:

YLÖS YÖSTÄ

Pois poluilta synkän yön
ja teiltä varjojen vallan
mun tahtoni tahtois ponnahtaa
ja murskata elämän hallan.
Olen kulkenut kuilujen jyrkänteet
ja kalmiston kylmät rannat,
minä tunnen tuiskut, myrskysäät,
siksi, mieleni, kauvas kannat.

Minä kylvän kylvöä kentille jään,
valopylväitä pystyyn nostan.
Minä kohtalon kovan pirstaks' lyön
ja valon vallalla kostan.
Ovet auki mä tahtoisin onnelaan
ja luojani tahtoa taivaan,
ja lempeä varjojen maailmaan
valon lapsilta kaihoten kaipaen.

A. Karvonen

Minna Ågrén MYÖTÄTUULESSA

Teksti: Tuula Paasivirta

Tampereen seurakuntayhtymässä on useita erityistyöalojen työntekijöitä. Yksi heistä on näkövammaistyön diakoni Minna Ågrén. Hän on korona-aikana saanut tehdä uusia suunnitelmia ja oppia uusia työmenetelmiä työssään.

Minna kertoo koulutuksestaan ja työstään: -Olen koulutukseltani sosionomi-diakoni ja olen tehnyt näkövammaistyötä kohta 30 vuoden ajan, Pitkään olin muun muassa Näkövammaisten liiton oikeuksienvalvonnan asiantuntijana Uudenmaan alueella. Nyt viimeiset yli neljä vuotta olen asunut Tampereella. Olen täällä töissä seurakuntayhtymän näkövammaistyöntekijänä. Työssäni yhdistyvät hengellinen työ sekä sosiaali- ja terveyshuollon asiantuntemus. - Alun perin olen kotoisin Jokioisista Forssan läheltä, joten palasin tavallaan lähemmäksi juuriani.

Tämä hyppy uuteen työhön ja tuntemattomaan kaupunkiin neljä vuotta sitten, jännitti vaikeasti heikkonäköistä Minnaa. Elämää uudessa ympäristössä ovat helpottaneet toimivat vammaispalvelut.

- Iso merkitys on ollut mukavilla työkavereilla, jotka otivat minut hyvin vastaan.

Gospelista virsiin

Minna puhuu mielellään musiikista. Siinäkin hän on vuosien varrella ollut ikään kuin matkalla tyylistä toiseen. -Olen aina pitänyt musiikista ja rippikoulun jälkeen musiikkimakuni vaihtui maallisesta musiikista pop- ja rock-tyyliin nykygospeliin.

-Mutta tärkeitä minulle ovat myös virret, joita tykkään laulella. Jo varhaisesta nuoruudesta on minulle ollut merkityksellinen nykyisessä virsikirjassa numerolla 338 oleva virsi "Päivä vain ja hetki kerrallansa". Se puhuu siitä turvallisesta luottamuksesta, että Taivaallinen Isä pitää meistä huolen joka päivä tuli mitä tuli ja tietää, mitä tarvitsemme.

Minnan keskeinen työpiste on Myötätuuli. Myötätuuli on Tampereen seurakuntien yhteistä vammaistyötä. Min-

Diakoni Minna Ågrén Myötätuulen ovelle.

na kertoo Myötätuulen tarjonnasta: -Meillä on ryhmiä eri tavoin vammaisille. Itse vastaan näkövammaistyön ja kehitysvammaistyön ryhmistä ja toinen vammaistyöntekijä Sirpa Toivo vastaa viittomakielisten ja huonokuuloisten ryhmistä. Myötätuuli on paikka, jonne voi tulla ilman "pärjäämiskynnystä".

-Se tarkoittaa sitä, että jokainen otetaan vastaan omalla itsenään eikä tarvitse miettiä, miten esimerkiksi pystyy vieraassa ympäristössä selviytymään. Meillä vapaaehtoiset ovat vastassa ryhmiin tulevia ja auttavat tarvittaessa.

Minna Ågrén toteaa, että Myötätuulella on matala kynnyks: -Emme kysele kirkon jäsenyyttä tai hengellisyyttä, vaan jokainen voi olla oma itsensä. Haluamme tarjota myötätuulta elämään, kun erilaiset asiat huolettavat ja tukea, kun esimerkiksi vammautuminen tuntuu kovalta vastatuulelta elämässä.

Muutoksen tuulet

Iso muutos tapahtui puolitoista vuotta sitten, kun kaik-

Näkövammais- ja kehitysvammaistyön diakoni Minna Ågrén Tampereen seurakunnat.

ki Tampereen seurakuntien yhteisen diakonian työmuodot muuttivat eri puolilta kaupunkia yhteisiin tiloihin. Vammaistyön keskus Myötätuuli ja vapaaehtoisen vanhustyön keskus Mummon Kammari saivat yhteisen tilan, jossa eri diakonian toiminnot vuorottelevat kokoontumisissaan. Tila on Tampereen seurakuntien talon alakerrassa katutasossa ihan Tampereen keskustassa, tulevan raittiakäytävän vieressä. Tila on esteetön ja sinne on saatu uutuutena äänimajakka ovelle. Lisäksi tilasta löytyvät automaattiovet, säädettävä valaistus ja häikäisyä poistavat lamelliverhot. Akustiikkaa on parannettu äänentoistolla, johon on liitetty induktiosilmukka.

Kävijöiden käytössä on erilaisia suurennuslaseja ja lukutelevisio sekä inva-WC:ssä puhuva vaaka. Oven pielessä on kohokartta tilasta.

-Koska olemme nyt yhteisissä tiloissa, pystymme pitämään ovia auki useampana päivänä ja esimerkiksi kahvikupilliselle voi poiketa kuka tahansa kaupungilla käyvä ja sopia juttuhetken meidän vammaistyöntekijöiden kanssa.

Rönsyilevää ryhmätoimintaa

Näkövammaisille Myötätuulella järjestetään erilaisia ryhmiä. Maanantaisin on kokoontunut keskustelevalainen Raamattupiiri. Myötätuulen miehet kokoontuvat kahdesti kuukaudessa keskustelemaan tai ulkoilemaan. Myötätuulen torstai sisältää erilaisia alustuksia hengellisistä aiheista, hyvinvoinnista, välillä lauletaan ja onpa muutamaan kertaan tanssittukin Gospel-lattareiden tahdissa.

-Ajatuksenani on se, että Myötätuuli olisi kynnyksetön kohtaamispaikka, jonne kuka tahansa näkövammaisen tai muulla tavoin vammaisen ihminen voi tulla, kohdata toinen toisensa ja oppia jotakin uutta yhdessä. Työhuoneeni on tilan yläkerrassa, joten kanssani on helppo sopia keskustelusta, vaikka kahvikupin ääressä.

Lenkille yhdessä

Myötätuulen vammaistyö järjestää myös kesäiltojen kävelylenkkejä eri puolilla Tamperetta. Vapaaehtoiset suunnittelevat lenkit ja vastaavat niissä opastamisista. Lenkit ovat mahdollistaneet sen, että näkövammaisen voi tulla sovittuun paikkaan joko bussilla tai taksilla, vapaaehtoinen on vastassa ja kunnon mukaan osa joukosta lähtee pidemmälle ja osa lyhemmälle lenkille vapaaehtoisen opastamana. Usein lenkin päätteeksi mennään kahvitte-

lemaan jonnekin mukavaan kahvilaan ja saadaan nauttia yhdessäolosta.

Messuihin

Minna kuvailee messukäyntejä: - Käymme myös kirkkoretkillä Tampereen kirkkoissa, jolloin vapaaehtoiset ovat vastassa kirkon ovilla, auttavat liikkumisessa, pääsyssä ehtoolliselle ja kirkkokahveille. Kirkkoretkien messuihin virret tai laulut on tulostettu piste- tai isokirjoituksella.

Vapaaehtoisuus

Vapaaehtoiset ovat tärkeä osa vammaistyötä. He ovat vastaanottamassa tulijoita, toimivat ryhmän ohjaajina, säästäjinä, apuna kahvituksissa ja ryhmien aikana heiltäkin voi kysyä lukuapua. Vapaaehtoiset toimivat myös yksittäisten vammaisten apuna esimerkiksi asioinneissa, lääkärikäynneillä, lukuapuna tai erilaisissa tapahtumissa. He ovat saaneet koulutuksen näkövammaisen ihmisen opastamiseen.

Kehittäjä

-Haluan kehittää Myötätuulen toimintaa avoimeen ja kynnyskettömään suuntaan niin, että tamperelaisilla vammaisilla sinne olisi helppo tulla.

- Seurakunta on paikka, jossa jokaisella on mahdollisuus käyttää Jumalan antamia lahjoja. Siksi olen avoin myös uusille aluille, ideoille ja osajille. Toivon myös, että ihmiset ottaisivat rohkeasti yhteyttä elämän vaikeina hetkinä.

Korona-aika

Minna puhuu hämmästellessä ja kuulostellen muuttuvassa tilanteessa, jossa myös vammaistyössä ollaan. Hän toteaa:

-Korona jotenkin yllätti koko maan ja niin myös meidät. Jouduimme laittamaan ovet kiinni, kun Suomeen julistettiin poikkeustila. Se harmittaa, sillä tiedän, miten tärkeää jokainen henkireikä kodin ulkopuoliseen maailmaan vammaiselle ihmiselle on. Syksyn toiminta on vielä vähän hämärän peitossa.

Juttukavereita tarjolla

Moni kaipaa tänä aikana juttukaveria ja siihen tarpeeseen Tampereella avattiin näkövammaisille tarkoitettu Juttupuhelin huhtikuussa 2020. Ja se toimii edelleen. Jos joku kaipaa juttukaveria ja esimerkiksi puhelimitse soittaminen on vaikeaa näkövammaisen vuoksi, voi olla yhteyksissä yhdessä jonkun työntekijän tai omaisen kanssa Minnaan ja pyytää soittoa juttupuhelimesta päin. Idea Juttupuhelimeen on saatu pääkaupunkiseudulta, jossa se on toiminut jo vuosikymmeniä. Vielä mahtuu mukaan soitettaviin ja soittajien joukkoon, vahvistaa Ågrén!

-Hiukan epäroiden lähden kokeilemaan myös tietotekniikan ottamista mukaan vammaistyöhön, tuumaa Minna. Lähdimme kokeilemaan, onnistuisiko Raamattupiirin kokoontuminen Teams-sovelluksen kautta. Vapun jälkeen järjestyi ensimmäinen Teams-Raamattupiiri ja kokemukset olivat niin hyviä, että päätimme jatkaa kokoontumisia verkossa, kunnes saamme jälleen tavata toisemme. Tärkeää on ollut nyt keskustelu, mutta Raamatun teksteihin hinkin olemme päässeet käsiksi.

Elämä on tässä ja nyt

Minun näköinen mieli -hanke tukee monella tavalla näkövammaisten hyvinvointia. Alkuperäinen ajatus oli, että mielenterveystaito- ja koulutetaan laajasti ja ennaltaehkäistään näin eristyneisyyttä ja yksinäisyyttä, jotka aiheuttavat masennusta ja ahdistusta.

I tsemurhatilastoissa työkäiset miehet ja yli 80-vuotiaat naiset näkövammaisista ovat kärkipäässä. Nämä luvut ovat paljon suuremmat näkövammaisilla kuin näkeillä näissä ikäryhmissä.

Minun näköinen mieli -hanke alkoi Näkövammaisten liitossa maaliskuussa 2020. Sen hankekoordinaattorina toimii filosofian maisteri Jutta Saanila. Tavoitteena on tehdä myös opaskirja, jossa Minun näköinen mieli -hankkeen valmennusteemat tulevat näkyväksi hieman laajemminkin. Opaskirja, jossa neuropsykologi Liisa Lahtinen toimii toisena kirjoittajana, on tarkoitettu kaikille näkövammaisille ja jopa sellaisille, jotka eivät vielä ole saaneet näkövammastatusta.

- Näinkin aikaisessa vaiheessa olisi tosi hyödyllistä tulla tuen piiriin. Yritämme toimia niin laajasti, että niin sokeina syntyneet kuin myös vastavammautuneet saisivat siitä tosi paljon.

Jutta Saanila haluaa kirjoittaa paljon. Hän jopa ajattelee kirjoittamalla. Se on paras keino saada selville, mitä omassa päässä pyörii. Hän pitää sitä luojan antamana lahjana, jota mielellään käyttää. Hän on ikuinen elämän tutkija ja sitä tutkimusmatkaa hän

Teksti: Rauni Laihonen
Kuva: Jutta Saanila

käy uteliaasti.

- Se on parasta, mitä elämällä on ollut minulle tarjota. Mitä enemmän on sellaista menneisyyttä, jossa ikään kuin on saanut elämältä pahasti turpaan, sitä enemmän omassa kehossa on käyttämättömiä reservejä, joista voi saada voimaa tehdä asioita uudella tavalla ikään kuin tuoreuttaa elämänsä jatkuvasti.

Menneisyyden kivuliaimmat kokemukset voidaan muuttaa tulevaisuuden voimavaroiksi. Muun muassa omia pelkoja voi muuttaa voimavaroiksi ja helpotukseksi tiedostamalla ne ja katsomalla niitä suoraan silmään sanomalla, että en pelkää sua.

Minun näköinen mieli -hankkeessa valmistellaan neljän tunnin valmennusta koko maata ajatellen. Tarkoitus on kouluttaa myös ohjaajia. Se on oikeastaan lähtökohta, johon haettiin rahaa.

Valmennussuunnitelma

Tällä hetkellä kehittelemme kahdenlaista valmennusta. Kumminkin ovat patoja, joiden äärelle kerääntymme neljän tunnin ajaksi kokoaan voimamme, toivomme ja kokemuksemme. Hyvän mielen padan äärelle tuomme kaiken sellaisen, mikä ei enää meitä palvele. Heitämme pataan muhimaan esimerkiksi sellaiset ajatukset, jotka arvostelevat, tuomitsevat ja satuttavat. Ajatukset tulevat havainnoiduiksi harjoitusten avulla. Tunteet kohtaamme puhumalla ja hetkessä suoraan tuntemalla. Anamme keitokseen sekoittua kaikki sellaiset tarinat ja kokemukset, joista uskomme yhteisen piirimme avulla nousevan pintaan itsellemme jotain uutta ja käyttökelpoista. Kehomielihavainnoinnilla löydämme askelmerkit tulevaan.

Merkityksen pata

Tämän padan äärellä tarkastellaan sitä, mikä luo tunteen siitä, että pääsee toteuttamaan itseään. Heitetään pataan kaikki sellainen, mikä estää

Jutta Saanila.

luomista, kasvua ja eteen päin menoa. Käsitellään padassa joitakin niistä tunteista, jotka syntyvät helposti ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Tutkitaan kehon tuntemuksia myöten sitä, miten voisi päästää toisia lähemmäksi ja saada lisää merkitystä omaan elämäänsä.

Pikkupadat

Molempien neljän tunnin valmennuspatojen jälkeen alkaa mahdollisuus osallistua pikkupatoihin eli puhelinrinkeihin, joissa näitä teemoja pääsee työstämään eteen päin. Patojen uusille ohjaajille järjestetään peruskoulutus sekä säännöllisiä valmennuksia puhelinrinkeinä kerran kuussa. Tulevaisuuden haaveena on se, että näkövammaiset kouluttautuvat ja itse alkavat vetää valmennuksia ja puhelinrinkejä.

- Toivon mukaan tästä saadaan toimiva systeemi, joka pyörii vuosikautia. Starttaan sen huolellisesti ja kehitän systeemin pitämään vapaaehtoisista ohjaajista huolta. Tästä saadaan pitkäaikainen henkisen hyvinvoinnin tuki näkövammaisille.

Puhelinringit

Koronatilanne muutti konseptia ja maaliskuussa 2020 lähdettiin liikkeelle puhelinringeillä.

- Ajattelin, että niillä näkövammaisilla, jotka helposti jäävät kotiin, saatetaan kuitenkin olla tietokone ja puhelin. Matalin kynnyksellä lähteä mukaan olisi heillä vain vastata puheluun ja päästä sitä kautta ryhmään. Selvitte- lyn jälkeen totesimme, että niistä ei voi tehdä kovin suuria, mutta viiden hengen ryhmä, jossa on ohjaajakin mukana, toimii todella hyvin. Siitä on muotoutunut todella hyvä konsepti. Ihmiset pääsevät puhumaan ennalta sovitusta aiheesta, mutta se on vain lähtökohta ja jokainen voi tuoda esille niitä asioita, jotka kokee tärkeiksi.

- Puhelinringin aiheet ovat niin laajoja, että niihin mahtuvat jokaisen arkipäivän asiat ja koko ajan saa vinkkejä siitä, miten toisilla asiat ovat. Se on niin voimaannuttavaa varmasti sen takia, kun kuulee, että muillakin on vaikeaa. Oma panos, mitä sitten ikinä keksii sanoa, tuo toisille toivoa ja helpotusta. Se on valtavan antoisaa.

- Puhun näkevän näkökulmasta, mutta aavistelen, ja olen saanut palautetta, että ihmiset oikein odottavat niitä, panostavat siihen ja haluavat olla mukana. Kaikilla on saman verran aikaa puhua. Ryhmässä on vaihtelovollisuus. Keväällä 2020 rinkejä oli viisi.

Tärkeitä teemoja

Työryhmä, johon Saanilan lisäksi kuuluu sosiaaliturvapäällikkö Laura Tolkinen ja moniammatillinen ryhmä, halusi levittää tietoa Minun näköinen mieli -hankkeesta laajalle muun muassa podcasteilla. Niiden sisällöt avaavat tärkeitä teemoja kuten vertaistuki ja itsemyötätunto.

Vertaistuki

Mikä vertaistuen salaisuus sitten on? Miksi se niin paljon auttaa, tuo lohtua ja siivittää ihmisenä kasvun matkaa?

- Puhuessasi jonkun sellaisen seurassa, joka on käynyt läpi samaa kuin sinäkin, et joudu selittelemään mitään. Toinen ymmärtää puolesta sanasta, miltä jokin jakamanne asia todella tuntui. Hän ei ala argumentoida vastaan, eikä analysoimaan asiaa, koska on käynyt läpi saman kaltaisia tunteita joskus itsekin. Hän tietää kipusi ja tulee aidosti vastaan sekä pystyy kuuntelemaan myötätuntoi-

sesti. Hän ei mene solmuun mistään esille ottamastasi, koska tietää, että kun pääset eteenpäin itsaksesi, saat siitä valtavasti voimaa elämään.

Itsemyötätunto

Ihminen tuomitsee helposti itsensä erilaisista henkilökohtaisista puutteistaan. Sen sijaan itseensä voi suhtautua lämmöllä ja pyyteettömällä hyväksynnällä. Yleisinhimilliseen ymmärrykseen sisältyy sen tunnistaminen, että jokainen ihminen tekee virheitä ja kaikki ihmiset elävät epätäydellistä elämää. Sen sijaan että tuntisi itsensä eristäytyneeksi oman epätäydellisyytensä takia ja egokeskeisesti mieltäisi, että olen ainoa, joka on epäonnistunut tai kärsivä, ottaakin laajemman ja yhteyteen pyrkivän näkökulman.

- Aito myötätunto toisia kohtaan syntyy helpommin kuin myötätunto itseä kohtaan. Epäonnistunut ystävää on monta kertaa helpompi lohduttaa, kuin jos epäonnistuminen on tapahtunut itselle. Itsemyötätunnon taidon oppiminen voi tuoda helpotusta elämään. Vaikkei se pelasta loukkaantumisilta ja kolhuilta, niin se auttaa nousemaan niistä nopeammin ylös. Vaikka se ei vähennä kipua jonkin ikävän asian sattuessa, niin se auttaa laittamaan sisäisen laastarin sekä pyytämään ja ottamaan apua vastaan muilta nopeammin.

Tutustuminen näkövammaisiin

Saanila toimi kolme vuotta näkövammaisen henkilön avustajana. Hän huomasi silloin, että kaikilla näkövammaisilla ei ole tietokonetta ja älypuhlinta.

- Sain käytännössä kokea sen, miten monella ulottuvuudella näkövammautuksessa liikutaan, ja miten paljon elämästä putoaa pois asioita, ja miten paljon siihen myös jää. Myös sosiaalinen elämä vähenee helposti, jos ei ikään kuin patisteta ja rohkaista osallistumaan. Kynnystä pitää yrittää mataltaa siihen suuntaan, että tehdään asioita kodin ulkopuolellakin, koska vanhempänä ihminen muutenkin paanee jarruja, niin näkövammaisena ei ole niinkään helppo sieltä lähteä.

Eräs tavoite, joka puhelinringeille asetettiin, oli tutustuttaa hankekoordinaattori näkövammaisten maailmaan.

- Koin sen oikein tehokurssitukseksi.

si, josta opin todella paljon asioita. Löysin sieltä ihmisiä, jotka halusivat auttaa kirjan tekemisessä. Vähitellen alkoi hahmottua niitä asioita, joissa tarvitaan valmennuksellista tukea.

Näkövammaisten pariin

Jutta Saanila opiskeli venäjänkielen kääntämistä ja tulkkausta Helsingin yliopistossa. Ruotsi oli sivuaineena.

- Kun valmistuin, huomasin, että enemmän kiinnostaa ihmisten auttaminen. Kääntäminen on aika yksinäistä puuhaa. Niinpä opiskelinkin ihmisten auttamiseen liittyviä asioita.

Jutta kävi pitkän enneagrammikurssin ja valmistui ohjaajaksi vuonna 2017. Seuraavana vuonna hän perusti oman firman sen ajatuksen varaan, että elämässä tarvitaan hyvinvointiin itseopiskelua, itsetuntemusta ja läsnäoloa.

Firma sai nimekseen Läsnäilo, joka on vieläkin olemassa pöytälaatikossa.

- Vedin erilaisia kursseja ja tein työyhteisövalmennusta. Sitten perustimme kollegan kanssa yhdistyksen nimeltä Lukila. Tarkoitus oli viedä sitä lukihäiriöisiä lapsia auttaviin projekteihin. Se olisi lähtenyt kasvamaan isosti, mutta tuli kapuloita rattaisiin, eikä projekti edistynyt.

Siinä vaiheessa Jutta huomasi Näkövammaisten liiton ilmoituksen Facebookin Ompeluseurassa.

- Ajattelin, että hetkinen, tuossa on kaikki ne asiat, mitä osaan tehdä ja vielä kaikki ne asiat, mitä haluan tehdä elämässäni. Laitoin kaikkeni tähän uuteen hankkeeseen, kun tajusin, että meidän meneillään oleva projektimme oli kaatumassa.

Jutta Saanila syntyi Helsingissä ja asuu Sipoossa aviomiehensä ja kolmen lapsensa kanssa. Hän on innokas kunto- salilla kävijä ja lenkkeilee koiran kanssa. Lastensa kanssa hän pelaa lentistä, korista ja jalkapalloa. Äänikirjoja hän kuuntelee mielellään. Niitä heillä kotona on hänen puolisol- laan, joka on lievästi näkövammainen. Jutta Saanila on kirjoittanut kaksi kirjaa: Kehon viisaus, kuuntele kehoasi. 2014. Läsnäilo, enneagrammi, itsetuntemus. 2012.

Kasvatus ekokriisin aikaan

Veli-Matti Värri:
Kasvatus ekokriisin aikakaudella
Vastapaino, 2018

Jotta elämä maapallolla jatkuisi, ajattelumme ja koulutuksen on muututtava aikuisen viisaaksi suhteessa luontoon

Olemme matkalla ekokatastrofiin, toteaa filosofi ja Tampereen kasvatustieteen professori Veli-Matti Värri. Hän tuntee musertavaa huolta maailman tilasta, mutta haluaa kuitenkin löytää perusteita lasten, nuorten ja tulevien sukupolvien toiveikkaalle tulevaisuudelle. Siksi on olennaista ajatella uusiksi suhteemme luontoon.

- Vallitsevassa ajattelussamme ihminen on kaiken mitta ja maailman keskus. Maailma on ihmisen varasto. Olemme maailman omistajia. Omistamme puut, järvet, vuoret, meret, eläimet, mineraalit ja jopa sellaiset oliot, joita ei ole vielä löydetty.

-Pyrimme tiristämään viimeiset öljypisararat maan ytimistä ja vuoren harjanteista, ja perustamme kaivoksia herkille vesistöalueille. Tämä osoittaa elämänmuotomme välinpitämättömyyttä muille kuin luonnon hyötyarvoille. Luonnonvaroja kahmiessamme viemme tulevilta sukupolvilta mitä ehdimme, ja siirrämme samalla ison osan ratkomattomista ongelmistamme heidän perinnökseen, Värri toteaa.

Hän peräänkuuluttaa ihmiskunnan aikuistumista. Ei ole olemassa toista maailmaa, jonka varaan voisimme rakentaa illuusion ikuisesti jatkuvista kulutusjuhlista.

- Jos ilmastonmuutoksen pahimmat skenaariot toteutuvat, parhaillaan lapsuus- ja nuoruusikäiset joutuvat kokemaan elinaikanaan järjestyttäviä mullistuksia. Jotta voisimme hidastaa tai estää ihmisen luomaa tuhoa, olisi toimitettava elämää suojelevasti jo nyt.

Aikuinen ihminen voi ja hänen täytyy kasvattaa itseään

- Elämänmuotomme on tuhoisa ja tiedämme sen, mutta enemmistö jatkaa elämäänsä kuten ennenkin, Värri toteaa.

- Inhimillisyyden erityislaatu on ihmisen henkisessä kyvyssä, kyvyssä tulkita itseään ja kokea vastuuta itsestään ja suhteestaan maailmaan. Tämän erityislaatusuusi voimaksi ihmisen voi ja hänen täytyy kasvattaa itseään.

Värri ei ota esille konkreettisia keinoja. Ilmastoasian tuntijoiden mukaan eniten voi helpottaa ilmastonmuutoksen etenemistä siirtymällä kasvissruokaan ja vähentämällä lentomatkoja.

Kirja pohtii kasvatusta eri tasoilla. Sama maailmanku-

vallinen sokeus, teknologian ihannointi ja kilpailutalouden ehdoilla toimiminen vallitsee kaikkialla.

Myös yliopisto, entinen sivistyksen kehto, on osa ekokriisiä.

- Suomalaista yliopistolaitosta on etenkin vuonna 2009 muuttuneen yliopistolain myötä määrätietoisemmin sekä poliittisin päätöksin että yliopistojen omin toimin muokattu kasvuyrityksiksi, joiden olisi menestyttävä innovaatiokapitalistisen kilpailutalouden globaaleilla markkinoilla.

- Tälle ajattelulle tutkimus ja koulutus ovat markkinatavaraa, joka ei olennaisesti eroa muista markkinoilla olevista palveluista. Nuoresta tutkijasta aina senioriprofessoriin saakka nyky-yliopiston henkilökunnan kokemusmaailmaa kuvaa riittämättömyyden tunne, Värri kuvaa yliopiston henkistä ilmapiiriä.

Millainen on arvokas ihmiselämä?

Värri kehottaa muistamaan ja vaalimaan sitä, mikä ihmisessä on parasta.

- Kasvatuksen tehtävänä on luoda toivoa ja luottamusta elämän arvoon ja merkityksellisyyteen. Viime kädessä on kysymys siitä, millainen on arvokas ihmiselämä.

- Ekologisesti kestävä elämänmuotomme vaatii muutosta talouden ja politiikan suuntaan ja valmistautumista uudenlaiseen niukkuuden aikaan. Samalla täytyy kuitenkin huolehtia arvokkaan inhimillisen elämän perusteista ja yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta.

- Maailman muuttaminen vaatii kärsivällisyyttä ja odoteltua, mutta myös radikalismia ja hyveellisiä, rohkeita yksilöitä esikuviksi, Värri rohkaisee kansalaisaktiivisuuteen.

Kirjan ongelmana on aika paljon filosofinen, vaikeasti ymmärrettävä kielenkäyttö. Mutta koska kirjan ydinsanoma on mitä tärkein, toivottavasti kirjasta tehdään myös helpolukuisempi versio!

Koiranunta joka lähtöön

Mitä Arto Paasilinna huusi runoilija Kari Hotakaiselle? Miten kaksi tuppisuuta, Hotakainen ja Kimi Räikkönen saivat aikaiseksi kaikkien aikojen menestyskirjan? Näitä kysytään elokuun toisessa Apu-lehdessä. Siinä kerrotaan myös, miten Hotakaisen, 63, päässä kävi "hirmuinen huike monen vuoden ajan. Sinne on kasaantunut väkeä nuhruisista horsmahuulista Presidenttiin, paisuva määrä tietoja, teemoja ja huomioita maailmanmenosta, tärisyttävää raivoa, surua ja huumoria." Kaikkea tätä tapahtui sinä aikana, kun Hotakainen keskittyi teokseen "Tuntematon Kimi Räikkönen". Nyt on ilmestynyt Hotakaisen uusi teos "Tarina". Kirjan tärkeimpiä teemoja ovat maaseutu ja kaupunki. Ylä-Savossa syntynyt kirjailija suree, kun "maaseutua pakkotyhjennetään, kaupunki ei kykene ottamaan väkeä vastaan, ei ole asuntoja, ei työtä eikä elämässä mieltä". Kirjassa tehdään hulvaton ihmiskoe: asunnon saa se, joka kertoo parhaan tarinan. Muut "putoavat Parakkiin yhteismajoitukseen tai tyhjentyneiden Kauppakeskusten nurkkien väliaikaistiloihin".

Kari Hotakaisen mukaan "kirja on onnistunut, jos se on hauska, surullinen ja vihainen". Kimi Räikkös-kirja tuotti niin hyvin, että kustantaja voi sen tuotolla julkaista vähälevikkistä kirjallisuutta. Tästä Hotakainen on mielissään. Hän itse aloitti kirjallisen uransa runoilijana. Kun hän esiteli esikoisrunojaan kustantamon tilaisuudessa, huusi paikalla ollut menestyskirjailija Arto Paasilinna kesken haastattelun: "Minun rahoilla kustannetaan ne sinunkin harakanpaskat".

Päivänkakkara on Tanskan epävirallinen kansalliskukka. Kun kruununprinssi Fredrik ja tämän ruotsalaissyntyinen puoliso Ingrid saivat 1940 tyttövauvan, tämän nimeksi tuli Margrethe, joka merkitsee päiväkakkaraa. Perheen suussa siitä muuntui pian englanninkielinen lempinimi, samaa kukkaa merkitsevä Daisy. Tällä hellittelynimellä sukulaiset Euroopan eri kuningashuoneissa edelleen kutsuvat rakastettua kuningatar Margareeta II:ta. Virallisissa 80-vuotis-

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

Pinnallisuuden ammattilainen
www.sokeva.fi

Nukkuuko koira koiranunta?

päivän kuvissa "indigonsiniseen leninkiin pukeutuneen kuningattaren rintapieltä somisti timantein koristeltu, emaloitu päivänkakkarintaneula". (Antiikki&Design elokuu 2020).

Moni suomalainen sananparsi liittyy eläimiin. Nukkuuko koira koiranunta? Totta vai tarua? Totta. Koira torkkuu useimmiten hyvin kevyesti. Lenkin jälkeen se lepää kyljellään matolla. "Tovin kuluttua takajalka alkaa vispata. Eläin alkaa puhista ja päästää tukahtuneita haukahduksia. Tassut käyvät entistä nopeammin. Selvästi se näkee unta... Koiran unisykli on paljon lyhyempi kuin ihmisen, vain parikymmentä minuuttia. Se tarvitsee useita torkkuja päivässä. Kun ihminen nukkuu huonosti, hänen sanotaan nukkuvan koiranunta. Useimmiten koira tosiaan uinuu hyvin kevyesti, jotta on valmiina reagoimaan uhiin." (Tiede 9/2020)

Kaksi näytettä Jouni Inkalan nykyrunoudesta: "Linnun lento suora, niin kuin syyt puun / kuin nuora / kenen halu yhtä mutkaton / satelliitin lentorata, tuikkivan korenon vana / juova puhjenneen kuun / näyn edessä / myyt huumen muun." "Ei voi poika / tuoda tuntosarveaan mutkitellen / tytön eteen yksiössä / vain muutaman ilmakeinon vapaudessa / vaikka rakkaus osaa käyttää hyväkseen kiertotiet / leikitellen luoda / elämän voiman / jäljen jättäjän / järjen jättäjän!" (Jouni Inkalan teos "Tee kunniat, tee kunniat!" Siltala 2019).

Tähän on poimittu pieni katsaus elokuun Pistepostista, joka on näkövammaisten kulttuurilehti.

HEIJASTUKSIA
Gyöngyi Pere-Antikainen

Ankerias ja Tiira

Istuin lentokentän kahvilassa. Koneen lähtöön oli vielä parisen tuntia aikaa. Äänikirjankuuntelulaitteeni, jota kutsun vain Tasku-Victoriksi, oli kabiinilaukun pohjalla, se ja sen mukana käytettävät isohkot kuulokkeet eivät mahtuneet pieneen käsilaukuuni. Ei hätää, kännykkä ja langattomat nappikuulokkeet esiin. Pratsam-niminen sovellus tuo Celia-kirjaston äänikirjat suoraan kännykkääni. Vaan kirjahyllyssäni ei juuri satukaan olemaan mitään kiehtovalta vaikuttavaa luettavaa, joten äkkiä keksimään ja lainaamaan sellaista! Kun olisi kiire, aivot lamaantuvat helposti, enkä saa mieleeni kirjaa, jota suunnittelin aamulla ladata. Ruudulle siis ensimmäinen mieleeni juolahtava nimi, jota joku on suositellut.

Hetken päästä kirja alkaa kuulua nappikuulokkeistani. Ympäröivä maailma uppoaa miltei heti tajunnastani. Kun on noustava koneeseen, painan napin kiinni, siirrän kännykän lentotilaan ja odotan, että koneen merkkivalo sammuu ja sähköisten laitteiden käyttö olisi sallittua. En tiedosta matkasta paljon mitään, mitä nyt tuhoan hetkessä lentoemännän tuoman sämpylän ja mehulasillisen. Maski takaisin kasvoille ja napit korviin. Kun kone on laskeutumassa, venytän minuutteja ja sekunteja, katkaisen virran vasta lentoemännän vihoviimeisestä kehotuksesta. Edessä on läheisten tapaaminen ja ihana ilta, mutta tuskin maltan odottaa hetkeä, kun saan asettua levolle jatamaan kirjani kuuntelua.

Muistelen tänään viime vuonna edesmennyttä Hannes Tiiraa, tämän lehden lukijoista monien tuntemaa tai tietämää sokeaa pappia, tietokirjailijaa, sanaseppoa ja lintubongaria. Hän oli ristiriitaisuudessaankin harvinaisen suuri persoona. Läheiseksi ystäväksi hän ei ehtinyt minulle tulla, mutta välillämme vallitsi syvä keskinäinen arvostus ja sielujen sympatia. Muistelen joitakin keskustelujamme, tiukkoja väittelyjä ja kiihkeitä mielipiteittemme vaihtoja. Niitä keskusteluja olisi pitänyt olla paljon enemmän, vuosiksi eteenpäin vielä. Tiira oli poikkeuksellisen sivistynyt, myös kirjasivistynyt ihminen. Kirjallinen makumme tosin oli melko lailla eri suuntiin kohdistuva: minä rakastan eniten fiktiivistä proosaa, hän puolestaan suosi tietokirjoja ja laadukkaita dekkareita. Yhteisiä lempikirjoja löytyi silti moniakain.

Taas pohdin usein kuolemaa. Kun tietoisuutemme katoaa, tämä maailma kadottaa meidät ja me tämän maailman. Minä ja monet Hannes Tiiraa tunteneet tiedämme

menetyksemme suuruuden, pienemmän tai suuremman, riippuen hänen merkityksestään elämässämme. Nyt suren kuitenkin jotain, mitä hän joutui menettämään poistuttuaan keskuudestamme liian varhain. Suren hänen puolestaan jotain, mitä hän ei voinut, ei ehtinyt saada, mitä hän surisi, jos voisi. Suren häneltä lukematta jäänyttä kirjaa.

Pohdin kuoleman ja syntymän mysteeriä. Pohdin, kuten miljardit ihmiset ennen minua ja tälläkin hetkellä, kuin jokainen joskus. Ajattelen, miten paljon jää meiltä edelleenkin hämärään tai pimentoon, vaikka usein miltei uskomme tieteen ratkaiseen suuren osan maailmamme arvoituksista. Nuorena kuvittelin mielelläni, miten tieteen voittomarsi avaa meille viimeisetkin portit, lennättää meidät galaksimme ääriin ja ratkaisee kiperimpiä ongelmiamme. Tänäpäin näen jokaisen tieteen saavutuksen takana yhä uusia ja uudempia usvasta esiin nousevia arvoituksia. Itse maailmankaikkeuskin natisee liitoksissaan, kenties peräti rinnakkaisten maailmankaikkeuksien puristuksessa.

Ja sitten kuvaan ui pieni ja vaatimattoman oloinen kala, ankerias. Kala, josta olen jotain joskus kai lukenut, nähnyt kenties luontodokumenttia, mutta unohtanut samantien vain lievästi kiinnostavana aiheena. Nyt se ui uniini ja muistuttaa elämän ikuisista arvoituksista.

”Kuinka paljon yhdestäkään ankeriaasta oikeastaan voi tietää? Tai yhdestäkään ihmisestä? Joskus tuntuu, että nuo kysymykset liittyvät yhteen.” Patrik Svenssonin kirja, Ankeriaan testamentti, tai ruotsin kielestä suoraan käännettynä Ankeriaan evankeliumi on kiehtovimpia aikoihin lukemiani kirjoja. Isä ja poika kalastavat yhdessä, vuodet vierivät, kuuluisa pohjoismainen demokratia rakentuu nykyhetken suuntaan, poika varttuu ja isä astelee kohti kuolemaa. He kaksi toisistaan etääntyen ja toisiaan lähellä. Ja keskiössä ui ankerias, kaloista salaperäisin, kaikkien elämän arvoitusten symboli. Tarinaan lomituu kertomus ankeriaasta, perusteellinen tietokirja, joka kiehtoo jännityskertomuksen lailla. Tiesitkö, hyvä lukijani, että mm. nuori Sigmund Freud tutki Triestessä, Adrian meren rannalla vuoden ajan turhaan satoja ja taas satoja siihen saakka kaksineuvoisena pidettyjä ankeriaita tavoitteenaan löytää ensimmäisenä koiraspuolisen ankeriaan sukupuolielimet? Tiedät varmaan, että ankerias pärjää yhtä hyvin kuivalla maalla kuin vedessä. Mutta tiedätkö, että vielä tänäkään päivänä ei yksikään tutkija ole on-

nistunut havaitsemaan ja todistamaan ankerioiden syntymää, kutemista tai kuolemaa Sargassomerén syvyyksissä, vaikka heidän käytössään olisi ollut kaikki nykyajan teknologia ja tietotaito? ”Miten syvälle pinnan alle jotkin to- tuudet piiloutuvat – niin ankeriaalla kuin ihmiselläkin?”, ihmettelee kirjailija.

Tästä kirjasta haluaisin keskustella nimenomaan ja juuri Hannes Tiiran kanssa. Käymme mielessäni väittelyä siitä, pitääkö ihmisen saada tietää kaikki, voiko tiede milloinkaan ratkaista kaikkia arvoituksia, mikä on tiedoista merkityksellinen ja mikä turha. Jos kaikki vastaukset olisivat hallussamme, olisiko enää missään mitään järkeä? Mihin asti ihmisen käsityskyky ulottuu ja kehittykö se rajattomiin, vai asettavatko aivomme rajat ymmärryksellemme? Ja lopulta: mitä noiden rajojen toisella puolella on, mikä meitä odottaa? Keskustelen, kuten meidän ei suotu keskustelemaan ehkä kertaakaan hänen elässään. Olisimme kovinkin eri mieltä monista asioista, toisten asioiden kohdalla näkökantomme kohtaisivat. Tiedän kuitenkin varmudella, että hän olisi minun laillani lumoutunut tästä kirjasta. Suren käymättä jäänyttä keskusteluaamme, suren häneltä kokematta jäänyttä kirjaa. Ja suren, ennen kaikkea suren kaikkia niitä kirjoja, satoja, tuhansia ja lopulta rajattomia määriä, joita minäkään en tule lukemaan. En ehtisi, vaikka eläisin puoli vuosituhatta, en voisi voittaa tässä kilpajuoksussa. Mielessäni välähtelee kuvia, hahmoja, tarinantynkiä, jokainen jokin kirja tulevaisuudessa, paperin kahahtelua, ääniä kuulokkeissa, bittejä avaruudessa, nollia ja ykkösiä loppumattomana jonona tarinoita luomassa – ja kaikki poissa minun ulottuviltani. Tässä on mielikuva, joka konkretisoi minulle kuoleman. Tietoisuuden katoaminen on etäinen ja abstrakti käsite, kunnes se puetaan käsinkosketeltavaan muotoon: ajatukseen siitä, etten sitten enää voi lukea, ettei maailma ja sen ääretön kirjallisuus kosketa enää minua.

Mutta tapahtuukin se huomenna, taikka vuosikymmenten kuluttua, olen nyt täällä. Elämäni eräs missio tuntuu olevan hyvän kirjallisuuden jakaminen muiden, läheisten ja joskus tuntemattomienkin kanssa. Miten nautinnollinen missio! Teen suunnattoman hienoja löytöjä ja antaessani niitä eteenpäin annan palasen myös itsestäni, muut- tuen samalla itsekin täydemmäksi ja eheämmäksi. Tutkin kirjoja, tutkin ihmisiä, itseäni ja ympäröivää maailmaa yhä rauhallisemmalla mielellä sen suhteen, että kuten ankerias, kantaa sisällään ja säilyttää joka ikinen elävä olento ja kaikkeus ympärillämme arvoituksellisuutensa.

**Tukemassa näkövammais-
ten kulttuuritoimintaa**

**AK-RAUDOITUS OY
MÄNTSÄLÄ**

KULTTUURIN
TUULAHDUKSIA

Virkistävää kulttuurisyysyä

Syksyn toimintaa muovaillaan Kulttuuripalvelussa sormet herkkinä. Varaudumme siihen, että koronan toinen aalto kohooa korkeana ja toiminta on taas toteutettava etänä. Toisaalta toivomme, että voisimme karun kevään jälkeen vihdoin kokoontua nauttimaan taiteesta samassa tilassa, erityisesti kun tänä syksynä olisi mahdollista kokea monta herkkua hetkeä ja retkeä kuvailutulkattuihin esityksiin.

Kansallisteatterin kuvailutulkattu Kauppamatkustajan kuolema on toimintakalenterissamme syyskuussa. Arthur Millerin klassikkoa amerikkalaisen unelman vararikosta tähdittävät Hannu-Pekka Björkman, Aku Hirviniemi, Samuli Niittymäki ja Kristiina Halttu.

Turun kaupunginteatterin Cabaret-musikaalin päähenkilö, kirjailija Clifford Bradshaw on elämälleen suuntaa etsivä unissakävelijä Berliinissä, jonka asukkaat hakevat sodan jälkeen lämpöä toisistaan. Vuonna 1931 yöelämän keskipiste on Kit Kat Club, jossa jokainen saa olla oma itsensä – tai kuka haluaa. Kulttuuripalvelun väki kokee kuvailutulkatun musikaalin marraskuussa.

Ilmatila-ryhmä hellii meitä toivottavasti kuvailutulkatulla nykysirkuksella kulttuurikeskus Caisassa Helsingissä marraskuussa. Keinuesitys rauhoittaa ilma-akrobatian, musiikin, äänten – ja keinumisen äärelle. Esitystilaan toivotaan tervetulleeksi korkeintaan 40 henkilön joukko, joka voi nauttia meditatiivisesta esityksestä vaikka säkkituolissa pötköttäen.

Kulttuuripalvelun nettisivuja ollaan siirtämässä uudelle pohjalle. Ennen kuin uudet sivut voidaan julkaista, vanha sivustomme voi vaikuttaa hieman pysähtyneeltä, sitä kun ei muutostyön aikana enää päivitetä. Toivottavasti jo syyskuussa avautuu uusi ja uljaampi nettinäköymä yhdistyksemme toimintaan. Jos et löydä etsimääsi mullistuksen alla olevalta sivustoltamme, voit aina kysyä ajantasaisia tietoja toimistolta.

Virkistävää kulttuurisyysyä yhdessä tai etänä toivottaa
kulttuurituottaja

KOLUMNI
Aila Malkki

Syyskö synkistää

Tähän voisin vastata heti, mutta kolumnini jäisi perin lyhyeksi. Siksi ajattelin pohtia väitettä hieman lähemmin. Toteamus on tuttu ja siitä lausutaan tiuhaan yhdessä jos toisessa tilanteessa. On totta, että syksyssä on tummia sävyjä ja mielialaa laskevia piirteitä. Toisaalta eräät meistä nauttivat vuodenajan väriiloistosta ja kuulakkaasta rauhasta. Otamme ehkä liian helposti esiin syksyn synkeyden unohtaen luonnon kauneuden.

Kirpeä syysssä saa laiskimmankin piristymään ja unohtamaan hetkeksi huolenaiheet. Elämä näyttää yhtäkkiä taas valoisammalta. Suhtautuminen muuttuu, kun ymmärtää suurempia kokonaisuuksia. Suomen luonto tarjoaa runsaasti elämyksiä ja nautinnonlähteitä, jos vain niitä osaa havaita. Niitä ei tarvitse osoittaa, vaan ne voi löytää. Onneksi olemme saaneet osaksemme näin hienon maan – sitä kannattaa arvostaa.

Ihmisten suhtautuminen vuodenaikoihin vaihtelee ikäryhmittäin ja ammattikunnittain. Yllättäen myös omalla syntymäajalla on merkitystä, kun mietitään lempikaudia. Itse olen keväen lapsi, mutta pidän eniten syksystä. Kesällä syntyneet taas eivät usein syksystä pidä. Mitään laajempia yleistyksiä ei ole syytä vetää, mutta aihe on silti mielenkiintoinen vaikkapa tutkimuskohteeksi. Mitentä korreloivat syntymäaika ja suosikkivuodenaika.

Mieltymykset voivat tietysti muuttua vuosien varrella, samoin kuin aamu- tai iltavirkkuisuus. Muutokset liittyvät ihmisen ikääntymiseen ja kehon vanhenemiseen. Mutta ei niin huonoa ettei jotain hyvääkin: nuoruuden epävarmuuden ja vilkkauten tilalle tulee rauhaa ja levollista hyvän olon tunnetta.

Tunnetun laulun mukaan ”Kaikki muuttuu, ennalleen ei mikään jää” – sekä lohdullinen että lohduton toteamus. Niin paljon turhaa haluaisi säilyttää. Luopuminen on elämän yksi suurista opeista, joten kun ei jää haikailemaan olematonta, pystyy ehkä olemaan onnellisempi. Nykyhetkessä eläminen on päivän sana. Se, joka sen taidon hallitsee, on tyytyväinen elämäänsä. Siksi on syytä olla iloinen syksyn väriiloistosta ja harmaan sävyisistä illoista.

Ne tuovat vastakaikua kesän heleydelle ja valoisille öille. Syksyn olemus on siis luoda vastakohta kauniille ja puhtaalle ajalle. Syksy voi silti tarjota upeita, hillittyjä elämyksiä niistä nauttiville. Olisiko syysihmisten luonteissa kenties jotain samaa kuin itse syksyssä?

Lehtien peittämät nurmikot houkuttelevat aikuisenkin harppomaan niiden poikki ja kokoamaan niistä kevyitä, tuulen tuivertamia kekoja. Aikuisessa elävä lapsi herää hetkeksi henkiin ja pääsee valloilleen – luvan kanssa. Sama ilmiö esiintyy myös kesän lapsissa, talven hangilla ja kevätpurojen varsilla. Erona syksyyn on kuitenkin se, että taustalla häilyvät navakat myrskyn merkit.

”Myrskyn jälkeen on poutasää”, kuten tiedämme aina käyvän, ja siihen voimme luottaa. Meri liplattaa hiljalleen harmaina aaltolina ja antaa mielen rauhoittua jälleen keran. Syksy on näin ollen vastakohtaisuuksien aikaa. Siinä lienee sen viehätys. Itse en vaihtaisi syksyä mihinkään muuhun vuodenaikaan. Jos syksystä muodostuu talvea edeltävä alkutalvi pitkälle vuodenvaihteen tienoille, se ei haittaa, sillä sellaisia syksyjä olemme jo monina vuosina kokeneet.

Syksy sanana kuulostaa kieltämättä synkeältä, mutta jos miettii tarkemmin sanan äänneasua, voi kuulla siinä olevaa kuvailevaa äänimaisemaa. Siinä sade ropisee, pisarat putoilevat räystäälle, vesi litisee ojissa ja puut paljastavat runkonsa. Koko maisema piirtyy graafisena tauluna eteemme – lyijykynällä taiteiltuna.

Mielikuvittelijan paikalla

Sokea mies Vinokas sormeili henkilöauton pölyistä kylkeä. – Se on siinä vähän oikealla, hänen ystävänsä sanoi rauhallisesti. Vinokas tarttui ovenkahvaan ja veti oven auki. Silloin hän muisti. – Sanelimeni jäi sohvalle! – Anna avaimesi. Kipaisen hakemassa, ystävä sanoi leppoisalla nuotilla. Siinäpä luotettava ja elämänmyönteinen kaveri. Vinokas ojensi avaimensa ja laskeutui etupenkille istumaan.

– Tässä, ystävä sanoi ja ojensi sanelimen. Hän käynnisti auton ja alkoi veivata ulos parkkiruudusta. – Mitä toi tosa tekee! ystävä karjaisi. Vinokas näki jonkun luhistuvan heidän autonsa etupyörän alle. Ei kuulunut kolinaa. Eikä Vinokas mitään nähnytäkään. Mielikuvitus heitti voltin. – Pyöräilijä meinasi ajaa kylkeen, ystävä totesi rauhallisesti. – Okei, Vinokas vastasi reippaasti.

Moottori hyrisi. Matka jatkui. – Mitä mieltä olet hallituksen koronatoimista? ystävä kysyi. – Mun mielestä ihan hyviä. – Ihme juttu, ruotsalaiset käyttävät hississä kypärää mutta hoitivat viruksen näin. – On outoa joo. – Älä tule! ystävä mylväisi ja tööttäsi. Auton edessä seisojain ihminen kädet pystyssä. Pamahtaisiko parka tuulilasiin? Vinokas peitti kasvonsa. Ei kuulunut kolinaa. – Kyllä huomaa, että on perjantai. Ihmiset sinkoilevat holtittomasti. Tuo yritti juosta suoraan auton eteen, ystävä sanoi. Vinokkaan mieleen steppaili ajatus. Oliko autoajelu erityisepäonninen, vai eikö miellyttävä ystävä ollutkaan sydänjuuriaan myöten tasapainoinen?

Teräskuoriainen vyöryi eteenpäin. – Jännä nähdä, mikä maa saa koronarokotteensa ensimmäisenä valmiiksi, ystävä sanoi. – Joo. Ottaisitko venäläisten valmistaman koronaruiskeen? – Ai sen, jonka Putin sanoi tyttärensä otaneen? – Joo. Ei saatana! ystävä huusi keuhkojensa pohjasta. Auto pomppasi hänen kiskaistessa rattia ja painaessa kaasun pohjaan. Moottori ulvaisi. Vinokas näki vastaan tulevan rekan murskaavan heidät kuin tyhjän jugurttipurkin. Pallosalama pujahti rintakehään, ja Vinokkaan synkät kasvot rutistuivat paperitollocksi. – Joku käänsi viereiseltä kaistalta suoraan eteen, ystävä sanoi. – Okei, Vinokas vastasi ja pingotti lerahtaneen ilmeensä. – Voisitko olla karjumatta, kun auton edessä tapahtuu jotain? – Pelottaako? – Ei, kun se veellä alkava sana.

He saapuivat moottoritielle. – Saakohan mielenosoittajat potkaistua Lukašenkan ulos Valko-Venäjältä? ystävä kysyi. – En usko, Vinokas vastasi. He rupattelivat niitä näitä. – Ei juma..., ystävä keskeytti kurkustaan ryömineen räkäksyn. – Mitä? – Edellä ajava vähän tekstaillee. Kohta ollaan perillä. Käännytään just pikkutielle, ystävä sanoi. – Paljonko on vielä jäljellä? – 10 kilometriä. Auton vauhti oli selvästi hiljentynyt, mikä sopi Vinokkaalle. Matkustajan istuin oli hyvin muotoiltu ja turvavyö napakka. Hommat vaikuttivat loppujen lopuksi olevan mallillaan.

Vinokas sinkoutui eteenpäin. Hän tunsi sadasosassa, ettei kyseessä ollut äkkipikainen jarrutus vaan vakava tilanne. Auto kolisi ja Vinokkaan syli täyttyi jostakin. Silloin, silloin hänen edessään seisojain Herran enkeli. – Tuonne vai tuonne? se kysyi. Vinokas ihmetteli mitä tuonne, tuonne. Ei kai enkelikin aikonut lähteä ajamaan? Vinokas vilkaisi ympärilleen. Toisella puolella heilutteli piru palavasta autosta ja toisella enkeli järvimökin ikkunasta. Nyt tiedän, millaista on olla kuollut. Pääsisiköhän täältä pois?

Lause toistui. Pääsisikö pois. Pääsetkö pois. Taitaa olla valinnan hetki, Vinokas mietti. Enkeli vai piruko siellä nykii käsivarttani. – Oletko tajuissasi? ystävä kysyi. – Olen, Vinokas vastasi. – Ajoimme peurakolarin. Turvatyyny laukesivat, ystävä sanoi. Vai piruko puhui?

HELMIKKO
Riitta-Kaisa Voipio

Kesäinen taide-elämys

Paikallinen näkövammaiskerhomme kutsui taiteilija Tuula Lappalaisen kertomaan tämänkäsäisestä näyttelystään. Innoittajana hänellä oli tällä kertaa toiminut Lassi Nummen runot, joita hän luki vaeltaessamme taululta taululle. Kaiuttimissa soi andorralaisen Gil Rossellin tilaustyönä säveltämä meditatiivinen musiikki.

Jo viime syksynä Lappalainen vieraili kerhossamme; niinpä hänen persoonansa tuntui tutulta. Toki pitkään kaupungin kulttuurilautakunnassa istuneena tunnen hänen taiteellisen toimintansa entuudestaan.

Yleensä tieto taiteilijan elämäntarinasta auttaa ymmärtämään paremmin tämän töitä. Kosmopoliitti oli palannut näyttelykierrosta edeltävänä iltana Pohjois-Saksasta, missä hänen halvaantunut miehensä elää hoivakodissa. Tuula on viehättävä, elämän tyrskyissä hioutunut timantti.

Mikään kuvailutulkkaukseen esittelykierros ei ollut, kuulumepa vain teosten taustoista, työtavoista ja tunnelmistä näyttelytöiden syntyvaiheilla. Kuvailutulkkaukseen on aivan oma taitolajinsa, siihen pitää erikseen kouluttautua.

Mutta kerhonvetäjämme Leena kuvaili alussa itse taiteilijan. Hän on pieni, kauniisti meikattu, pukeutunut nättisti keskenään sointuviin väreihin kenkiä, huulipunaa ja kynsilakkaa myöten. Leena osaa mahtavasti välittää visuaalista informaatiota sekä ihmisistä että maisemista ja muusta materiaalisesta.

Jospa menisimmekin Leenan kuvailemista kuunnelen kiertämään gallerian uudelleen. Seinille on ripustettu kaikkiaan 52 työtä. Toiset ovat suuria värikylläisiä maalauksia, toiset noin A4-kokoisia miniatyyreja, akvarelleja ja akryylimaalauksia.

Lappalaisen ikoninen suosikki on unikko, ja kun kysyin, miten hänen unikkonsa vertautuu Marimekon klassikkoon, hän vastasi: "Se on aivan erilainen, minun on ehkä naturalistisempi, joka tapauksessa erilainen."

Pääsin kuitenkin hiukan jyvälle teosten sisällöstä. Vesi välkkyvinä ulapoina, suuret puut, etenkin valkorunkoiset koivu juhliivat töissä. Yhtä järvimaismaa tehostaa pikkuruiset valot symboloiden aaltojen kiloa.

Tuula Lappalaisen henkilöhistoriasta sen verran, että hän on syntynyt Jyväskylässä. Hän on elänyt nuorena Helsingissä ja asunut, opiskellut ja työskennellyt Sveitsissä, Saksassa ja Espanjassa.

Hän aloitti 1960-luvulla opintonsa Helsingin Taideakatemiassa. Sen jälkeen hän meni opiskelemaan Sveitsiin valmistuen sisustusarkkitehdiksi Baselin taideteollisesta

korkeakoulusta.

Hän on sisustanut monia julkisia rakennuksia ja loitinnut myös kookkaita seinämaalauksia ravintoloihin, sairaaloihin ja vanhainkoteihin. Viime vuosina hän on painunut erityisesti vanhusten asumisen kohentamiseen ja kaikkinaiseen kehittämiseen.

Kolmisenkymmentä vuotta taidemaalari on osavuotisesti emännöinyt entistä Vaajaniemen kansakoulua Suomenjoella lisveden rannalla. Samalla koululla asui ja eli lapsuuttaan myös jo edesmennyt kotimaisen kirjallisuuden professori Kai Laitinen. Perinteikäs ympäristö siis.

Paitsi että vesi on elämän lähde ja symboli, merkitsee se Lappalaisen maalauksissa myös valoa, värejä, musiikkia ja lyriikkaa. Hulppeisiin, vesiaiheisiin teoksiin innoituksena toimivat myös hänen rakastamansa espanjalaisen Juan Ramón Jiménésin runot. Hän on suomentanutkin niitä – ja tahtoi suomentaa lisää.

Taiteilijan Espanjan-koti sijaitsee pienessä kylässä Valencian eteläpuolella appelsiinihehtojen keskellä Välimeren tuntumassa. Siellä Federico García Lorcan runojen maisemissa hän maalaa joskus myös koti-ikävää.

Samoin Eino Leinon ja Lassi Nummen runot saavat kaiuun Pohjolaan heräämään. Usein maalaukset näkevät päivänvalon Franz Schubertin, Jean Sibeliuksen ja Anton Brucknerin valaisemina. Eli taidemuodot tukevat monesti toisiaan ristiin rastiin.

Taiteentekemisestä Tuula Lappalainen kertoo: "Kun aloitan maalausaktin, pyrin olemaan täysin intuitiivinen – ikäänkuin löytöretkeilijä, joka uteliaana lähtee uuteen ja tuntemattomaan; en juuri koskaan suunnittele tai hahmottele töitäni etukäteen, vaan maalaan täysin hetken ja tunnelman innoittamana."

"Aiheet nousevat milloin mistäkin; ne tulevat yöllä uniini, päivällä kadulla, luonnossa, milloin missäkin – hajuja aistiessa, nauraessa, itkiessä. . . ja tietysti musiikkia kuunnellessa tai runoja lukiessa. Kuvat parhaimmillaan ovat musiikkia. Myös sanat ovat kuvia."

"Hyvä akvarelli on kuin tankaruno tai haiku, missä mahdollisimman vähällä sanotaan paljon. Maalaaminen on hengittämistä, hengittäminen on elämistä, eläminen on maalaamista."

Ja hän jatkaa: "Yhdyn Friedrich Schillerin toteamukseen: "Kaikki taide on omistettu ilolle, eikä ole sen suu-remppaa ja vakavampaa tehtävää kuin tehdä ihmiset onnellisiksi."

Kulttuurituen koukeroita

Taiteen ja kulttuurin painoarvo Suomessa on melko mittava, bruttokansantuoteosuus palvelutoiminnoista on viitisen prosenttia. Kansainvälinen kiinnostus suomalaisen taiteeseen on ollut kasvussa viime vuosina, esimerkiksi musiikkivienti kasvoi voimakkaasti vuonna 2017.

Taiteemme arvostuksen nousu maailmalla on näkynyt muun muassa siinä, että klassisen musiikin perinteisen kapellimestariviennin lisäksi suomalaisella elokuvalla on kysyntää maailman elokuvafestivaaleilla ja suomalaisia kirjallisuutta käännetään enenevästi eri kielille sekä markkinoidaan monille kielialueille. Suomalaisen tv-tuotantoyhtiöiden innovoimat tv-sarjakonseptit leviävät ulkomaille ja esiintymistaiteella on kysyntää monissa muodoissaan. Kotimaassa taiteen infran parantaminen on hiltaintain saanut runsaasti vastakaikua, kun Tanssin talo sekä Arkkitehtuuri- ja designmuseo toteutetaan Helsinkiin, jossa jo muutaman vuoden on toiminut ylväs keskuskirjasto Oodi.

Taiteen ja kulttuurin nyky- ja tulevaisuuden kuva ei kuitenkaan ole pelkästään ruusuinen, vaan monia epäkohtia ja uhkatekijöitä löytyy. Alan asema ja kehitysnäkymä on varsin epäyhtenäinen maamme eri osissa, pääkaupunkiseudun ollessa selkeästi parhaassa tilanteessa. Kunnissa keskimäärin taidemäärärahojen kehitys suhteessa tarpeeseen on ollut aleneva. Esimerkiksi kirjastomäärärahoista on puutetta ja moni laitostatteri horjuu rahan puutteessa. Rahoituksen perustarpeiden lisäksi ko-

ronapandemia on synnyttänyt uusia tarpeita taiteen tuottamis-, esittamis- ja vastaanottamistapojen monipuolistamiseksi, mikä ei ole ilmaista puuhaa. Todennäköisesti lähivuosi-na toteutettava sote-uudistus siirtää kuntien budjeteista sote-määrärahat maakunnille, jolloin kunnat tulevat keskittymään erityisesti opetus- ja kulttuuritoimintoihin sekä infraan ja vapaa-aikaan. Syntyisikö tässä tilanteessa kunnille mahdollisuus panostaa kulttuuriin ja taiteeseen suhteessa nykyistä enemmän? Mikäli näin käy, lisärahoituksen tulisi realisoitua tulevassa kuntarahoituksen valtionosuusjärjestelmän muutoksessa.

Kulttuurin ja taiteen tukipohjan olisi oltava riittävä siten, että tuen varassa olisi mahdollista kehittää myös kannattavaa kulttuuritoimintaa ja palveluvientä. Kulttuuri on yhteiskunnan työvoimavaltaisimpia aloja ja Suomessa on paljon taiteen yksinyrittäjiä. Tavoitteena tulisi olla huomattavasti parempi työllisyys ammatitaitaiteessa. Taidekorkeakouluihin ja muihin taideoppilaitoksiin on valtavat määrät hakijoita. Vain harva pääsee opiskelemaan opinahjoihin suorittaakseen loppututkinnon. Valmistumisen jälkeen sitten haasteena on työllistää taiteilijana itsensä toimeentulonsa turvaten. Riittävät tukimuodot ja -määrärahat tasoittavat vastamäkiä aineettomissa luomisprosesseissa.

Koronapandemian seurauksena kotimaan matkailu kasvoi merkittävästi tänä kesänä. Ilmiö toi selkeästi esiin, miten paljon alueilla ja paikkakunnilla vierailtaessa kaivattiin paikallisia kulttuuritapahtumia ja taidelai-

toskäyntejä. Taide ja kulttuuri on paikallisen palvelutarjonnan sydän, sillä on vaikutusta myös muiden palvelujen menestymiseen.

Taide tuottaa meille iloa, kehittää identiteettiämme, monipuolistaa ymmärrystämme, lisää kieleamme rikkautta ja saa meidät viihtymään. Kaupungistumiskehitys kasvattaa kulttuurin ja taiteen kulutusta entisestään. Myös kulttuurin ja taiteen uudet tarjontamuodot ruokkivat kysyntää. Esimerkiksi äänikirjapalvelut ovat valtavirtaistuneet lukemisharrastuksessa ja äänikirjojen käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Videotuotannot museoissa ja striimatut konserttilähteykset televisiossa edustavat uusia toimintamuotoja.

Iso uhka maamme kulttuuripalvelun tukirahoitukselle on Veikkauksen rahoitusaseman heikentyminen. Perinteinen huoli Veikkauksen monopoliaseman säilymisestä vaanii jatkuvasti taustalla ja ajankohtainen rahoitusaseman heikennys on seurausta peilihaittojen torjunnan tehostamisvaateesta ja nettipelaamisesta ulkomaille. Keskustelut taiteen ja kulttuurin rahoitusväylien ja tukimuotojen kehittamisestä ovat tuiki tarpeellisia. Rahoituspohjan kestävyys ratkaisee tulevan suunnan taiteen ja kulttuurin kokonais- ja erityisrahoituksessa.

LUKIJALTA
Markku Vahtinen

Mihin tulemme kerran - kuvia tulevaisuudestamme

Laput silmillä lehmiä lypsämään

Oravanpyörästä alkoi nousta savua. Kun korviimme kantautui tietoa järjestöistä, joiden kautta voisi päästä rauhalliselle maaseudulle töihin, päätimme ryhtyä tuumasta toimeen. Ei muuta kuin WWOOF:in sivulle ja jäseneksi. Järjestön kautta vapaaehtoiset ja työvoimaa tarvitsevat voivat löytää toisensa. Auttavia käsiä tarvitaan pääasiassa erilaisilla maa- ja karjatilajoilla joka maanosassa. Työtä tehdään etupäässä asumista ja ruokaa vastaan yleensä 4-6 tuntia päivässä enintään kuutena päivänä viikossa.

Mieheni on jo muurarin ammattinsa puolesta kätevä käsistään. Meitä jännittikin se, löytyykö jostainpäin Saksaa maatila, joka uskaltaisi ottaa sokean hommiin.

Muutamaa viikkoa myöhemmin astelin rönttäisissä vaatteissa kohti navettaa, jossa parisenkymmentä lypsävää luomulehmää piti majaa. Olin lupautunut auttamaan iltalypsyllä, vaikken tiennyt, mitä hyötyä minusta olisi. Olin ajatellut toimia tällä Schwarzwaldin vuoristossa sijaitsevalla tilalla lähinnä pullanpaistajana ja ruuanlaittajana.

Isäntä ojensi minulle harjan ja jonkin julmannäköisen instrumentin. Lehmät kuulemma tykkäävät, jos niitä harjaa ja rapsuttelee laitumella pinttynyttä likaa irti. Myös punkeista eroon pääseminen ilahduttaisi ammuja suuresti. Schwarzwaldin laitumilla punkit olivat tuonakin keväänä erityisen ahkeria kuokkavieraita. Pahimmillaan yhden lehmän kyydissä niitä matkusti navettaan jopa parikymmentä.

Lehmiä uusi tunkeilija ei ainakaan suuttanut. Kärsiväisesti ne antoivat tottumattomien käsieni tutkia, miltä eläin nimeltä lehmä näyttää. Aikuisena en ollut vielä koskaan seissyt lehmän vieressä saati karsinassa kahden ison ammujan välissä.

Harjatessani Sterni-nimisen lehmän turkkia kuului omintuinen, törähtävä ääni. Ajattelin, että vieressä seisova Waldi se varmaankin ammu, kunnes päälleni ryöpsähti ämpäriäinen jalostettua laitumen heinää. Nyt viimeistään olin kiitollinen rönttävaatteista ja siitä, että olin otanut mukaan parhaimmiantuoksista shampootani.

Kädet tosin tuli kuurattua viimeistään silloin, kun isäntä neuvoi minulle kädestä pitäen, miten lypsykoneen osat pestään. Tulevina viikkoina minä jäinkin aina iltalypsyyn jälkeen navettaan kuuraamaan ja suihkuttamaan. Vastuullani oli se, että aamulypsyllä kaikki olisi kiiltävän puhtasta. Maito toimitettiin Schwarzwald Milch -luomumeijeriin, jossa laadusta oltiin todella tarkkoja.

Kun eräänä iltana totuttuun tapaani harjasin lehmiä ja vahdin, ettei imemässä oleva vasikka karkaisi naapurin vatsan alle, isäntä kertoi, ettei Blümin maito toistaiseksi

Jonna lypsäällä saksalaisella tilalla.

kelpaa meijeriin tulehduksen vuoksi. Tilan kateille koitaisivat siis kissanpäivät pitkäksi aikaa. Maito olisi kuitenkin lypsettävä käsin, jottei lypsykoneeseen pääsisi önnisiä. Jo pikkulapsena olin unelmoinut lehmän lypsämisestä. Tässä olisi nyt lyömätön tilaisuus päästä kokeilemaan.

Isäntä haki heti lypsyjakkaran, jolle istahdin.

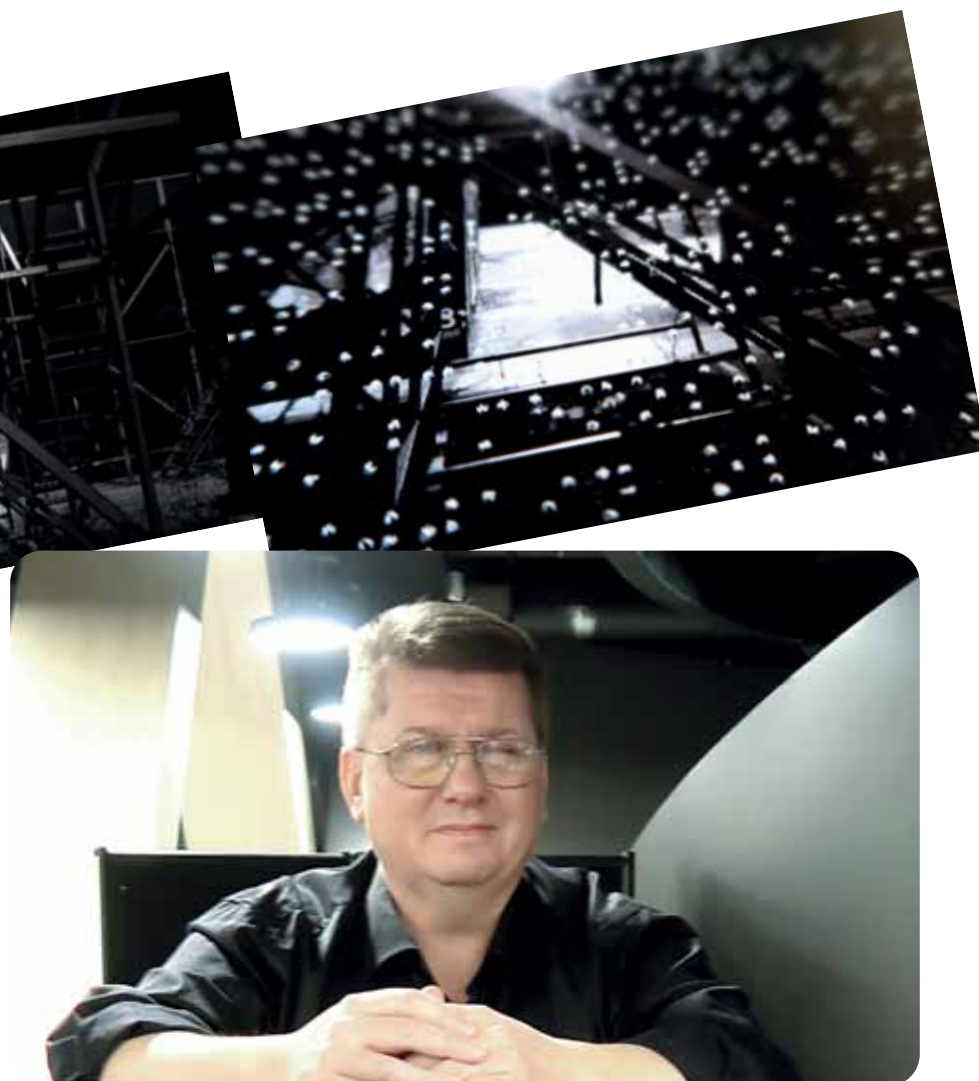
Lehmän utare on kuin valtava, takajalkojen edessä roikkuva pullea säkki, josta lähtee neljä nänniä. Naudan nannit ovat rakenteeltaan kuin valtavia nakkeja. Minun tottumattomilla kourillani oli tarkoitus vapauttaa Blümi maitokuormasta.

Isäntä opetti kädestä pitäen lempeän, pumppaavan liikkeen, jolla maidon saa suihkuamaan ämpäriin. Odotin saavani koska tahansa vastalauseen potkun muodossa, mutta Blümi vain seiso i tytyväisenä paikoillaan ja antoi minun toteuttaa lapsuudenaikaista unelmaani. Isäntä totesi, että tästeden minä lypsäisin Blümin ja jätti minut hommiin. Ilman yleisöä ja kannustusta en silti jäänyt: Lauma tilan kissoja oli haistanut maidon ja pyöri ympärilläni naukuen ja moukuen. Nälkäisimmät jopa työntyivät lypsyämpäriin äärelle vähääkään välittämättä siitä, että ilmassa viuhui lehmänsorkkia.

Vuohenjuustoa ja herhiläisiä

Valkoinen keppini löysi kaikkea muuta paitsi polun. Kanojen kiukkuinen kaakatus kuului kuitenkin aivan läheltä. Mennään siis vaikka ryteikön läpi, jos muu ei auta.

Laulukaskaat rätsivät. Jostain kaukaa kuului musiikkia. ►

Taitelija Tero Kokko

Tero Kokon Paikka-valokuvänäyttely Kallion kirjastossa on juuri päättynyt. Aihe ja asia ovat yhä ajankohtaisia.

- Kuvat olivat lähitulevaisuudesta, jossa eri energiamuodot alkoivat vain haihtua. Kuvilla halusin näyttää yhden mahdollisuuden, jota kohti olemme ehkä menossa, ja joka on jo osittain olemassa, Tero sanoo.

- Ihmiskunta on kulkenut pitkän matkan saapuakseen nykytilanteeseen. Vastuu on meillä kaikilla ja meidän tulisi koettaa toimia vastuullisesti.

Taide kuuluu kaikille

Onko niin käytännössä? Näyttely oli yksi esimerkki, miten pienillä teoilla näyttely on saavutettava lähes jokaiselle.

Puhelimella ja Qr-koodilla pääsee näyttelyn sivuille, jossa teksti on luettavissa ja kuunneltavissa myös englanniksi ja saksaksi.

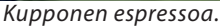
Saavutettavuus tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden tutustua näyttelyyn omista lähtökohdistaan. Näyttelyssä oli kuunneltavissa kuvaajan kuvaus kuvista ja näyttelytekstit olivat saatavilla pistekirjoituksella.

Saavutettavuusdirektiivi tulee syyskuussa

Kaikkien julkishallinnon sivujen tulee olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2020. Samoin videot ja äänilähettykset, jotka tehdään 23.9.2020 jälkeen tulee olla saavutettavia (tekstitys ym.).

Paikka-trilogia

Paikka-trilogia oli kesällä 2019 kansainvälisessä Kaarisilta Biennale -näyttelyssä Lahdessa. Näyttelyyn haki 650 taiteilijaa tai ryhmää 10 maasta, ja siihen valittiin 250 taiteilijan teoksia. Sen jälkeen trilogia on ollut esillä mm. Itäkeskuksessa ja Kaapelitehtaalla.

Vapaaehtoistoita maataloilla voi etsiä esimerkiksi järjestöjen WWOOF ja HelpX kautta.

RUUDUKON RATKAISU

ONNEA VOITTAJALLE! Kesäruudukon arvonnassa voitti Kajastuksen vuosikerran **Raili Taskinen**, Vantaa. Voit vastata kahdella tavalla: irrota täytetty ruudukko tai kirjoita paperiin keltaiselle riville muodostuva sana, lisää nimi- ja osoitetietosi ja laita vastaukset **15.10.2020** mennessä osoitteella **Kajastus, Marjaniementie 74, 00930 HELSINKI**. Kirjoita kuoreen lisäksi sana "Syysruudukko". Oikein vastanneiden kesken arvomme Kajastuksen vuosikerran. **HUOM!** Voit vastata myös sähköpostitse lähettämällä keltaiselle riville muodostuva sana ja osoitetietosi: **palaute@kajastuslehti.fi**

SYYSRUUDUKKO

Vastaaja:

Osoite:

1=	2=	3=	4=	5=	6=	7=	8=	9=	10=	11=	12=					
13=	14=	15=	16=	17=	18=	19=	20=	21=	22=	23=	24=					

					11	14	24	7	2		22		13		18	
					14		13		23	17	9	21	10	6	8	20
					1	2	3	4	2		3		2		15	
					3		8		8	10	12	8	5	14	5	14
					19	2	23	2	12		12		5		8	
					14		2		2	5	2	17	8	15	12	9
					10	9	9	1	9	10		15		3		10
6	14	1	13	17		9		13		14	23	2	11	5	8	13
13		8		9	17	10	13	11	9	3		10		8		4
24	15	15	9	11		2		10		8	22	18	13	5	12	2
2		12		21	9	11	23	9	3	7		9		13		13
11	9	9	4	9		1		2		8	6	15	2	11	13	11
21		2		2	12	19	2	10	2	11		6		5		12
20	9	3	13	10		19		12		2	10	8	12	19	12	2
9		24		12	9	12	15	8	2	12	15		13		9	
14	16	9	18	9	12		11		11		5	13	17	15	22	2
	6		14		13	10	2	1	13	10	15		24		3	
2	5	9	17	8	10		2		17		11	9	2	3	8	11
	2		2		12	16	5	16	12	12	2		10		2	
10	4	13	11	21	2		2		2		24	13	12	8	23	2
	19		19		12	9	12	9	9	17	2		16		2	

 Annala Foodtech Metallityö J. Annala Oy p.010-8324300 Nokia www.annalafoodtech.fi	 Autokorjaamo A.Koski Oy Lempäälä p.0400-573794 www.autokorjaamot.com	 CELIA www.celia.fi	 E.M. LEINO OY p.09-41504100 H:ki www.emleino.fi
ERIKOISHAMMAS- TEKNIKKO Erkki Hartikainen Vesitorninkatu 2 C Kotka p.05-266214	Hakkion Paja Yli-Vallintie 1101 p.040-5458081 Yli-Valli Auto- ja raskaan- kaluston korjaukset	Helsingin Kivitekniikka Oy Niittyraannankuja 4 H:ki p.0400-423900	 JAP OY Järvelän Asennus Pojat Oy p.0400-434185 www.asennuspojat.fi
 Jasper OY p.040-5803767 Ylöjärvi www.jasper.fi	AROKIVI OY 24 H PÄIVYSTYS P.040-1876088 www.arokivi.fi Jätehuoltopalvelut	KAIHDIN-OTTO TMI	KARVOSEN LOMAMÖKIT Tapio Karvonen Outokumpu p.0500-188836
Kiinteistöhuolto ja Hautaus toimisto Strandvall Skrubbackantie 4 Kruu- nupyy p.0400-862261 www.strandvall.net	 KKD MOTORSPORT p.0400-857781 Kuopio www.kkdmotorsport.com	Konsultointi Reijo Turunen Turuntie 2 Katajaranta p.0400-171140	Kuljetus Oy Oksanen p.09-7287280,0400- 202425 H:ki www. kuljetusoksanen.fi. Kul- jetuspalveluita toisessa polvessa jo vuodesta 1927 lähtien.
 Kymenlaakson Jäte Oy www.kymenlaaksonjate.fi	 LAHDEN TAKKA p. 0440-714600 www.lahdentakka.fi	Maanrakennusliike Kari Nyysti Uusi-Nopontie 99 Hyvinkää p.0400-456283	Marjut Louhula Oy Jousitie 11 E 12 Vantaa p.0400-462944 Kirjanpitolpalvelut
 MR.LVI varaaja.com Asiakaspalvelu p. 010-6667282	Metsäkoneurakointi Lassi Heikkilä Nästintanhua 16 Laitila p.0400-730381	 RUUSKA KY p.0400-471656 www.kuljetusruuska.com	
Matti Lehtola Oy p.050-5537655 Halkosaari, www.mattilehtola.fi Rakennuspalvelut			

Nummela Parketti Veikko Einesalo Annantie 6 Nummela p.0400-975730	 polar therm MIL p.02-5292100 www.polatherm.fi	puutbois Pihlajatie 18 Rajamäki p.0400-810729 www.puutbois.fi	Rakennus Jari Kupiainen Kaaponkuja 5 Tampere p.0400-625921 www.elementtiasennukset.fi
Rakennus Kuuskeri Oy Jyränkyläntie 24 Venekoski p.050-5116901	Rakennussaneeraus Reino Setälä Resinakuja 1 Kuusankoski p.040-5440375	RKS-Huolto Oy Kari Saarinen Saunavahdintie 1 12400 Tervakoski Päivystys puhelin: 0400 894636 Sähköposti: rkshuolto@elisanet.fi	R-tilipalvelu p.0500-464851 Tampere www.r-tilipalvelu.fi
Sampolan Lämpö ja Huolto Oy p.02-6302500 Pori www.sampolanlampo.fi		Sähkölaitehuolto Juha Laukkanen Koulukatu 34 Haapajärvi p.0400-384880 www.sahkolaitehuoltojuhalaukkanen.com	 SEUTULAN VPK SJÖSKOG FBK p.040-8472117 Vantaa www.seutula-vpk.fi Jos olet kiinnostunut VPK- toiminnasta, ota yhteyttä.
MATKA-JORTIKKA T:MI/ARI JORTIKKA T:MI p.0400-225250 Köyliö www.matkajortikka.fi		TAKOPAJA Takopaja Antti Liakka Tmi Takopaja kestävää käsityötä p.050-5957097 Kotka www.takomokotka.fi	Tampereen Hautauspalvelu Oy p.050-3629690, www. tampereenhautauspalvelu.fi
Teletarset Haarlankatu 1 Tampere p.0400-620240 Televiestintäpalvelut	Tmi Esko Haiko Kotojärvenkartano 18 Laukkoski p. 040-5004015 Puutarha- ja pihatytöt	TILAPALVELU AKIM & POIKA Löydä oikeat ratkaisut rakennustarpeisiisi. Haluatko ehottaa pihasi? Meiltä saat ammattilais- ten neuvonnan. Kaikkea kivistä, myös luonnonki- vimuurit ja portaatt! p.0400-422032 Tammisaari www.tilapalvelu.fi	Tmi Soilen Kotiapu Muusantorin 1 E 41 H:ki p.040-8160568
		KAJASTUS	
Trans Horses Ky Fallbackankaari 45 Vantaa p.0400-458553 www.transhorse.fi Ratsastustalli	TR kaluste Salpakuja 2 Vantaa p.040- 9313851 www.tr-kaluste.fi	Varsinais-Suomen TELETEKNIikka KY p.0400-522463 Masku www.vstele.fi	 venetex p.0400-925726 www.venetex.fi Veneistimet, vene- patjat ja kuomut

Metsä ottaa meidät syliinsä

Metsä on ollut suomalaisten kirkko vuosisatojen ajan. Kun ihmisten maailmassa on henkistä ahtautta, metsä tarjoaa meille vapautta ja avaruutta, hoitaa kehoamme ja mieltämme.

Teksti: Tuula-Maria Ahonen, kuva: Jari Peltoranta

Vuosia sitten eräs Roska päivässä -liikkeen jäsen oli onneton ja surullinen. Hän oli joutunut kokemaan kaksi keskenmenoa. Oli tullut tunne, että raskaus päättyy aina keskenmenoon, eikä pariskunta koskaan saa lasta.

Hän meni metsään itkemään suruaan. Metsän sylissä hänen mielensä alkoi rauhoittua. Hän ryhtyi keräämään roskia eheytyneessä mielentilassa. Tänä päivänä hän on kahden lapsen äiti. Hän kertoi minulle kokemuksensa luvaten ja varmaan myös toivoen, että kokemuksen saa jakaa muillekin. Kun mahdottomalta tuntuva muuttuikin mahdolliseksi, tätä toivoa on todella hyvä jakaa kaikille.

Ihmisten maailmassa on monesti fyysisesti ja henkisesti ahtaita tiloja. Metsä nostaa meidät pois pienen tilan ja pienen mielen maailmasta.

Syksy tekee tuloaan ja menin eilen tutustumaan uuteen jumppapaikkaan käynnistääkseni liikuntaharrastukseni. Näinä korona-aikoina tarkistin kuitenkin ensin tilat. Jumppasalissa oli tyhjänäkin tunkkaisen tuntuinen ilma. Pukuhuone näytti ahtaalta. Olisin voinut osallistua ilmaiseksi kivan tuntuiseen jumppaan, mutta se ei kuitenkaan tuntunut hyvältä. Epäroin, mitä tehdä. Yhtäkkiä pääni kirkastui. Ehdotin aviomiehelle, että lähdetään kävelemään metsään, ja niinpä ex tempore lähdimmekin.

Tunkkainen jumppasali -kokemuksen jälkeen metsän avaruus ja raikas happi tuntui tavallistakin vapauttavamalta.

Huolenpitoa metsällekin

Takanamme ja edessämme on korona- aikaa. Korona- ajan varmaan eniten mieltä raskauttavin tekijä on pelko. Kuka tahansa voi tartuttaa meihin sairauden, tai me itse voimme tartuttaa, vaikka kantaisimme virusta oireettomasti.

- Kunpa voisin matkustaa jonnekin muualle Suomessa tai maailmassa, pakoon koronaa, olen välillä todella toivonut mielessäni. Mutta onneksi Helsingissäkin pako- paikka, metsä, on lähellä.

Suurten vanhojen puiden katveessa me ihmiset olemme pieniä ja happea riittää kaikille.

Me Roska päivässä -liikkeen ihmiset pidämme myös huolta metsästä, keräämme roskia ja kutsumme muita samaan. Osa roskista on eläimille vaarallisia, muut rumentavat ja tuovat metsään ehdottomasti sinne kuulumaton- ta henkeä.

Eräs Itä-Suomessa asuva nuori jäsenemme meni aviomiehensä kanssa syvälle vanhoihin metsiin keräämään roskia. - Eniten korona-ahdistustani helpotti vanhojen roskien kerääminen pois metsistä. Avomieheni, joka ei aikaisemmin juurikaan kerännyt roskia, innostui poistamaan kanssani metsästä vanhoja piikkilankoja.

Itsestänikin on tuntunut, että kerätessäni vanhoja roskia poistan ikäänkuin vanhoja syntejä pois metsästä. Tuotan eläimille turvallisempaa kotia ja samalla itselleni parempaa mieltä.

Metsän taidenäyttely avartaa ajattelua

Eilen kävellessämme metsässä aloin katsoa ja ihailla puiden erilaisuutta. Kaikki puut, nuoret ja vanhat, lehtipuut ja havupuut ovat omilla tavoillaan kauniita.

Ihmisten maailmassa nykyisin vielä yliarvostetaan nuoruutta, erikoisesti naisten pitäisi olla ikuisia kaksikymppisiä. Naisnäyttelijöiden työt esimerkiksi alkavat loppua, kun he ikääntyvät kolme-nelikymppisiksi.

Metsässä huomasin katselevani ja ihailevani selvästi vanhoja puita.

Mietin, mitä kaikkea ne ovatkaan joutuneet kestämaan, mutta jatkaneet kaiken keskellä sitkeästi kasvamistaan kohti taivasta. Metsä opettaa meille myös ikääntymisen arvostusta.

Mauri & Mustis ***

Voimaa metsästä!